

ಬಕದಲಿಯೂ ಬದುಕು ನೀಡುವ ದಾಮಾಷಾ

ಹೆಚ್. ಎ. ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾವ್

ದಾಮಾಷಾ ಎಂದರೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ನೀರು ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಈ ಪದ ತಳುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸೋಜಿಗ. ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆಯ ವಿಧಾನ. ಸಿಗುವ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರಿನಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪದ್ಧತಿ ಇದು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಾಮಾಷಾ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಪ್ರಾಯಶಃ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಂಪಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ನೀಲತಹಳ್ಳಿ ಕಸ್ತೂರಿಯವರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ನೀರಾವರಿ ಎಂಬ ಅನುವಾದಿತ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಟಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ, ಯಾವುದೋ ಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು. ಅದರ ಒಕ್ಕಣೆ ಹೀಗಿತ್ತು, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಂತಾಮಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೋಡಮಪಲ್ಲಿಯ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ ಮತ್ತು ಮಾನುಗನಕುಂಟೆ ಕೆರೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಜನ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆರೆ ತಲೆಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಮಾಸಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನಿದು ದಾಮಾಸಿ? ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಜೋಡಮಪಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರೋಣ ಎನಿಸಿತು. ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಚಿಂತಾಮಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ, ಹೋಗಲಿ ಬೇರೆಲ್ಲಾದರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಬಹುದೇನೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಹಲವು ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಾಡಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ದಾಮಾಸಿ ಪದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ದಾಮಾಷಾ, ದಾಮಾಷೆ, ದಾಮಾಷಾಯಿ ಎಂಬೆಲ್ಲ ಪದಗಳು ಸಿಕ್ಕವು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ದಾಮಾಸಾಹಿ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ದಾಮಾಶಾಯೀ ಎಂದಾಗಿತ್ತು ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣ, ಸಮಪಾಲು, ಸರಿಯಾದ ಪಾಲು ಎಂಬೆಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳಿದ್ದವು. ದೇಶದ ಅನೇಕ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ವಿಧಾನಗಳಂತೆ ಇದೂ ಇದ್ದೀತು ಎಂಬ ಅಂಶವಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನೀರುಗಂಟಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಚಾರ. ಕೆಲವೆಡೆ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಫಡ್ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮದ ರೈತರೇ ಆರಿಸಿದ ಪಂಚರ ಸಮಿತಿಯೊಂದು ನೀರಾವರಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಲಾನುಭವಿಗಳೇ ನೀರು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವಿಧಾನ. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಇಡೀ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ - ಫಡ್‌ಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ ಜನ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಫಡ್‌ನಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಬೆಳೆ ಇಡಲಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಫಡ್‌ಗಳು ಕೆಲವು ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಂದ, ಏವತ್ತು ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳವರೆಗೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಫಡ್‌ಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಗುಜರಾತಿನ ಕಾಕ್ರಾಪಾರಾದ ಜಲಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ನೀರು ಹಂಚುವ ಬಗ್ಗೆ, ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಟಾವಾ ಯೋಜನೆಯ ಸಿಂಚಾಯಿ ಪಂಚಾಯಿಗಳ ನೀರು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಓದಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಕೆರೆಗಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಮಾಸಿ! ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು.

ಕುತೂಹಲ ತಣಿಯದೆ ಕೆರೆಗಳ ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆದಕಿದೆ. ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಖಾನನ್ನರ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲೂ ದಾಮಾಸಿ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಳಬಾಗಿಲಿನ ೧೪೯೬ರ ರಾಜಗುಂಡ್ಲಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಗಳಿದ್ದವು. ಕೆರೆ ನಿರ್ಮಿಸುವವರಿಗೆ ಕೈಪಿಡಿಯಂತಿರುವ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕಡಪಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೋರುಮಾಮಿಲ್ಲ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ದಾಮಾಸಿ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಿಬಿದನೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜಲ ಸೂತ್ರಧಾರ ಸಿಂಗ್ರಾಯಭಟ್ಟ ಪೆನ್ನಾರ್ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಪೆನುಗೊಂಡೆಗೆ ಹಾಯಿಸಿದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿತ್ತು ಈ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ದಾಮಾಸಿ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯದೆ ತಪ್ಪಾಗಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಇದಾದ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಕವಿ ಮಿತ್ರ ಸ. ರಘುನಾಥ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೊಂದು ಬರೆದಿದ್ದ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇರುವುದಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರು. ಊರಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿ ಎಂದರು. ನನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಖ್ಯಾತ ಪತ್ರಕರ್ತ ಶ್ರೀಪದ್ಮಯವರು ಪೋನ್ ಮಾಡಿ ತಾವು ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದರು. ನನಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದೆವು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಾನೇ ನಂಬದಾದೆ. ಕೇವಲ ಕಾಗದದ ದಾಖಲೆಯಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆಯ ವಿಧಾನವಾದ ದಾಮಾಷಾ ಈ ಕುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿತ್ತು ಮಳೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಿಗುವ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸೀಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಎಲ್ಲಾ ರೈತರು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ಇನ್ನೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿಯ ಬಾಂಧವ್ಯ

ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನರಾಯನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಮುನುಗಾನಕುಂಟೆ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಕೆರೆಗಳಿವೆ. ಮುನುಗಾನಕುಂಟೆ ಸುಮಾರು ಎಷ್ಟುತ್ತು ಎಕರೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡಕೆರೆಯ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು. ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿ

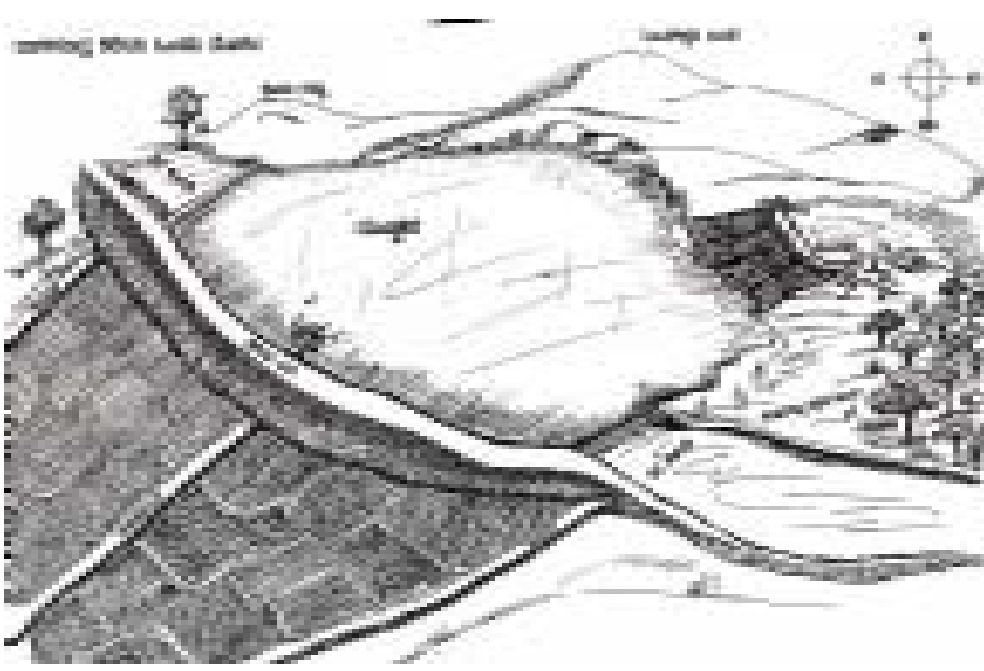
ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಕುಟುಂಬಗಳಿರುವ ಪುಟ್ಟಗ್ರಾಮ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಸಾವಿರದಿನ್ನೂರು ಇದ್ದೀತು. ಮುಸ್ಲಿಂ, ದಲಿತ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ, ವರ್ಗದ ಜನರೂ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಎಕರೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಮೀನು ಹೊಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ರೈತರೂ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮಳೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈ ಕೊಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಮಳೆ ಆಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿರುವ ಇವರಾರೂ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ರೈತರಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ.

ಯಾವುದೇ ನದಿ, ತೊರೆಗಳ ಆಸರೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಸರಾಸರಿ ಮಳೆ ೭೪೦ ಮಿ.ಮೀ.ಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ. ಅದೂ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಬೀಳುವುದೆಂಬ ಖಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆರೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ತುಂಬಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷ ಅರ್ಧಂಬರ್ಧವೇ ಗತಿ. ಜನ, ಜಾನುವಾರುಗಳು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಪರದಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ವಿಪರ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಕೆರೆ ತುಂಬಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಪೂರ್ತಿ ನೀರು ಬೆಳೆಗೆ ಒದಗಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ಶೇ ೫೦ ರಿಂದ ೬೦ ರಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೆಳೆ ದಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೂಳಿಗೂ ಕುತ್ತುಂಟಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಅನುಸರಿಸುವ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ ದಾಮಾಷ ಪದ್ಧತಿ.

ಮಳೆಗಾಲದ ವಾಡಿಕೆಯ ಕಡೆಯ ಮಳೆ ಕೈಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಖಾತ್ರಿಯಾದೊಡನೆ ಹಿರಿಯರು, ಮುಖಂಡರ ಮಾತಿನಂತೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿಸಾಗಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನೀರಿದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೀರು ಎಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಬೆಳೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಅಂದಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ದಾಮಾಷಾ ಹಾಕುವ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ದಿನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿರುವ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ಆ ದಿನ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ದಾಮಾಷಾ ಜಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ದಾಮಾಷಾಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳೆಯಲು ಇವರು ಅನುಸರಿಸುವ ಅನುಪಾತ ಬಹು ಸರಳ. ಊರಿನ ಹಿರಿಯರಾದ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ನೀರಿದ್ದರೆ ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟಾಣೆ ಭಾಗ, ಅರ್ಧಕೆರೆ ತುಂಬಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ ಭಾಗ. ಅಂದರೆ ಅರ್ಧಕೆರೆ ನೀರಿಗೆ ಇವರು ದಾಮಾಷಾಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಒಟ್ಟು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಲು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ. ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟಾಣೆ, ನಾಲ್ಕಾಣೆ, ಮೂರಾಣೆ ಭಾಗಕ್ಕೂ ದಾಮಾಷಾ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ತೀವ್ರ ಅಭಾವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡಾಣೆ ಭಾಗದ ಜಮೀನಿಗೂ ದಾಮಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ದಾಮಾಷಾ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅನುಭವದ ಮಾತು.

ಒಮ್ಮೆ ದಾಮಾಷಾಕ್ಕೆಂದು ಒಂದಷ್ಟು ಜಮೀನು ನಿರ್ಧಾರವಾಯಿತೆನ್ನಿ. ಗುರುತಿಸಿದ ಜಮೀನು ಯಾರದೇ ಆಗಿರಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸ್ವತ್ತಿದಂತೆ. ಹೀಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಸೀಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದ ಜಮೀನನ್ನೇ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರವರ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನುಗಳ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರ ತಕರಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜಮೀನು ಹಂಚುವುದು ಹೇಗೆ? ಟೇಪು ಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲ, ಇವರಿಗೆ ಅದರ ಅಗತ್ಯವೇ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುವ ಜಮೀನಿನ ತುಣುಕುಗಳೆಲ್ಲ ಗುಂಟೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅಳತೆ ಕಾರ್ಯಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಡಿಗೆಯ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಒಂದು ಗಜಕ್ಕೆ ಸಮ. ಅದರಂತೆ ೧೧ ಗಜ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ ೧೧ ಗಜ ಅಗಲ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಜಮೀನು ಒಂದು ಗುಂಟೆಗೆ ಸಮ. ಈ ಪ್ರಕಾರವೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮತವಾಗುವಂತೆ ಜಮೀನು ಹಂಚಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ತಮತಮಗೆ ದಕ್ಕಿದ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಬದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂಲ ಒಡೆಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಜಮೀನು ತುಂಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ಆ ಅವಧಿಗೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ.

ಕೆರೆ ನೀರನ್ನು ಯಾರೂ ತಮಗಿಷ್ಟು ಬಂದಂತೆ ಬಳಸಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನೀರುಗಂಟಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಲ್ಲ ಇವರದೇ. ಈತ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ನೀರು ಪ್ರೋಲಾಗಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖಂಡ ಬಿ.ವಿ ಅಂಜನಪ್ಪ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಅವರ ಹಿರಿಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಪಟೇಲರು, ಶ್ಯಾನುಭೋಗರಿದ್ದಾಗಲೂ ಇದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮದ ಜನರ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮನೋಭಾವದಿಂದಷ್ಟೇ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿರಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತಗಾಡೆ, ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳಾವುವೂ ದಾಮಾಷಾ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೀಸಿದ ರಾಜಕೀಯದ ಗಾಳಿ ಜನರ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಮುರಿದಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಇಂತಹುದೇ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಮಾಷಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಜಮೀನ್ದಾರ ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಜಮೀನಿಗೆ ಹಾಯಿಸಿಕೊಂಡ. ಅವನಿಗೂ ನೀರು ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರು ಪ್ರೋಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಪರಿಣಾಮ ಅವನಿಗೂ ಬೆಳೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ, ಇತರರಿಗೂ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀರಂಗಾಚಾರ್. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರೇ ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಈಗಲೂ ಜೀವ ಇದೆ. ೨೦೦೩ ಮತ್ತು ೨೦೦೪ ರಲ್ಲಿಯೂ ದಾಮಾಷಾ ಜಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಬೆರಗು ಮೂಡಿಸುವ ಬಾಳಸಂದ್ರ

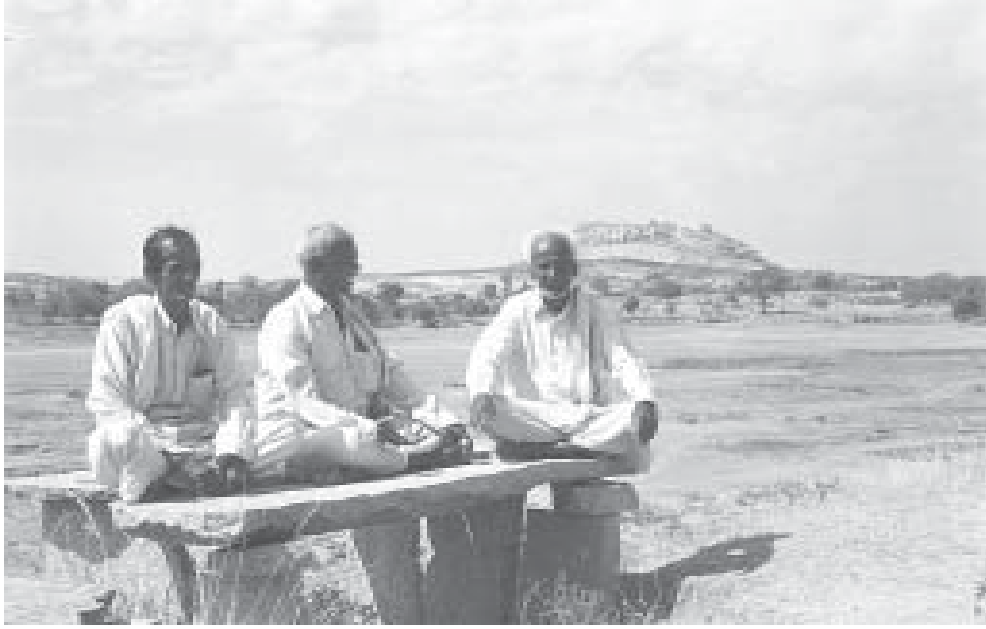
ಮುಳಬಾಗಿಲು ತಾಲೂಕಿನ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮ. ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಕೇವಲ ೧೦ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಉತ್ತಮ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮವಾದ ಬಾಳಸಂದ್ರ ತನ್ನೊಳಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಸಂಘಟಿತ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾದರಿಯೆನಿಸಬಲ್ಲ ವಿಧಾನವಿದು. ಇಲ್ಲಿ ದಾಮಾಷ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

ಇನ್ನೂರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಬಾಳಸಂದ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರದ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತ. ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಜಮೀನೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲಾ ಕೂಲಿನಾಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಎಕರೆ ಹೊಂದಿದ ರೈತರೇ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದವರಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಕೆರೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಅರವತ್ತೈದು ಎಕರೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಎಕರೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನ ಹೊಸಕೆರೆ. ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಪ್ರಧಾನ ಬೆಳೆಯಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಈಗಲ್ಲ ಬರೀ ಭತ್ತ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ತಳಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲೇ ಜನ ನೆಮ್ಮದಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆ ಬೆಳೆಗೆ ಮಾತ್ರ ದಾಮಾಷ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಧಾನ ಬಹುತೇಕ ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುವುದಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಜಮೀನನ್ನು ಅಳೆದುಕೊಡುವ, ಬದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಗೋಜೇ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟು ಸರಿ ಸುಮಾರು ಸಮ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಗದ್ದೆ ತುಂಡುಗಳನ್ನೇ ದಾಮಾಷಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪುಟ್ಟ-ಪುಟ್ಟ ಗದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಜಮೀನು ಹಂಚಿಕೆಯ ಮಾನದಂಡ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರೈತರಿಗೂ ಜಮೀನು ಹಂಚುವ ಉದಾರತೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದವರಿಗೆ ವಿತರಿಸಿ ಉಳಿದ ಗದ್ದೆಯ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕದ ಪೂಜಾರಹಳ್ಳಿ ರೈತರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ನಿರರ್ಶನಗಳಿವೆ.

ಗ್ರಾಮದ ಮಾಜಿ ಪಟೇಲರಾದ ಎಂಭತ್ತರ ಅಂಚಿನ ಬಿ.ನಾರಾಯಣಗೌಡರು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ

ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ದಾಮಾಷಾ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಕೆದಕುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೇಳುಗರ ಮೈನವಿರೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆಯಂತೆ. ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಕೆರೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಬತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿ ಬಂದಿತ್ತು ಎಂಬುದು ನಾರಾಯಣಗೌಡರ ಅನುಭವದ ಮಾತು. ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಮಳೆ ಕೈ ಕೊಡುವ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆರೆಯೊಂದು ಬತ್ತುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೇನು? ಇದು ವಿಸ್ಮಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಅನುಸರಿಸುವ ಕೆರೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಧಾನಗಳು ಇದನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಸಿವೆ.

ದಾಮಾಷಾದಡಿ ಜಮೀನು ದೊರೆತ ಋಷಿಯಲ್ಲಿ ಜನ ಮೈಮರೆತು ಕೂರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಗ್ರಾಮ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲಿದೆ. ದೊಡ್ಡವರು, ಚಿಕ್ಕವರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಎನ್ನದೆ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಇನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರ ದಂಡೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಂಡ ಮೊದಲು ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಹರಿದು ಬರುವ ನಾಲೆಗಳ ದುರಸ್ತಿ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಯ ಬಲಬದಿಯ ಕೂಸುಗುಟ್ಟಿದಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಕಾಲುವೆ, ಎಡ ಬದಿಯ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ. ಕೆಂಪುಮಣ್ಣು ಹಳ್ಳದ ಕಾಲುವೆ ಹಾಗೂ ನಡುವೆ ಕಾಣುವ ಓಬಳೇಶ್ವರ ಬಂಡೆ ಎಂಬ ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಇವರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಶ್ರಮದಾನದ ಮೂಲಕ ಸುಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಒಡ್ಡುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಓಬಳೇಶ್ವರ ಬಂಡೆಯಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಕೆರೆಯತ್ತ ತಿರುಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣಿನ ತಡೆಗೋಡೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಯತೇಚ್ಛವಾಗಿ ಹರಿದು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆರೆ ಬತ್ತುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ.

ಬಾಳಸಂದ್ರದ ಜನ ಕೆರೆ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಾಮಾಷಾದ ಕೃಷಿ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ತುಸು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಯ ನೀರಿನ ಕೋಡಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಡ್ಡುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹರಿಯುವ ನೀರನ್ನು

ಮೊದಲು ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಏರಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ತೂಬನ್ನು ತೆರೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನೀರು ಪೋಲಾಗುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸದು. ಇಲ್ಲಿನ ನೀರುಗಂಟಿ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿರುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಪೂರಕ ಅಂಶ.

ಬಾಳಸಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರಗಂಟಿಯ ನೇಮಕ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಾಮಾಷಾ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರತಿ ಫಲಾನುಭವಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸರದಿಯಂತೆ ದಿನವೂ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಜತೆಗೆ ಬೆಳೆದ ಫಸಲಿನಲ್ಲಿ ಪಾಲೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ತಾವು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ದಾಮಾಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದು ಈವರೆಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದೇ ಇವರ ಜೀವನ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಸಾಂಘಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿ, ಮತ, ಬೇಧ-ಭಾವಗಳು ಈವರೆಗೂ ಇವರನ್ನು ಕಾಡದಿರುವುದು ಸೋಜಿಗವೇ ಸರಿ. ದಾಮಾಷಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಶೇಷಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಜನ ಈವರೆಗೂ ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮೆಟ್ಟಿಲು ತುಳಿದಿಲ್ಲ. ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಂಡಸರೊಂದಿಗೆ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮವು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಗೆ ನೀರೊದಗಿಸುವ ಓಬಳೇಶ್ವರ ಬಂಡೆ ಕಲ್ಲುಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ದೈತ್ಯಯಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಬಂಡೆ ಕರಗಿದಂತೆ ಹರಿಯುವ ನೀರು ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿ ಇನ್ನೆತ್ತಲೋ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಜನ ಆತಂಕಗೊಂಡು ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾಳಸಂದ್ರದ ಸೌಹಾರ್ದತೆ, ನೀರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಎಚ್ಚರ ಅನುಕರಣೀಯ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಅಗತ್ಯವೂ ಹೌದು.

ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಇರದ ದಾಮಾಷಾ ಕೋಲಾರದಲ್ಲಿರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯ. ದಾಮಾಷಾ ಎಂಬ ಪದವೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲ ಯಾವುದು, ಎಷ್ಟು ವರ್ಷದಿಂದ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಪಾಲು ಎಂಬ ಧ್ಯೇಯ ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದು, ಇದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವ ಬೋಡಂಪಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಳಸಂದ್ರದ ಜನತೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯ.

ಹೆಚ್. ಎ. ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾವ್ ಬರಹಗಾರ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪರಿಸರ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಗ್ರಾಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ. ಕೋಲಾರದ ಉಪ ಅರಣ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದರ್ಜೆ ಸಹಾಯಕ. 'ಕಿವುಡನ ಮಾಡಯ್ಯ ತಂದೆ' ಮತ್ತು 'ಭೂರಮೆಗೆ ಸೈಫೋಸ್ಟೋಪ್' ಪ್ರಕಟಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬರನಿರೋಧಕ ಜಾಣ್ಮೆ

ಶೈಲಜ ಡಿ.ಆರ್.

ಬರ ನಿರೋಧಕ ಜಾಣ್ಮೆ ಎನ್ನುವುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಜನಮಾನಸಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿದ್ಯೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಲ್ಲ, ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ರೈತರನ್ನು ಕೆದಕಿದರೆ ನೆಲ - ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ತಜ್ಞರೂ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗುವಂತಹ ವಿಧಾನಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಕೆಲವು ವಿಧಾನಗಳ ಪರಿಚಯ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ? ಕನಿಷ್ಠ ಮಳೆಭಾಗ್ಯ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆ. ೫೪೩ ಮಿ.ಮೀಟರ್. ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ (೨೦೦೨-೦೪) ಸತತ ಬರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆದ ಬೆಳೆನಷ್ಟ, ಸರಕಾರಿ ಅಂಕೆ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ೧೫೦೦ ಕೋಟಿ ರೂ.

ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಯ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಸಂಕಟಕಾಲದ ನಡುವೆಯೂ ಬಾಡಿಹೋಗದ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರಿವೆ. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೆಳಕು ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಗ್ರಾಮಗಳೆಂದರೆ ಬೆನಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹುನಗುಂದ ತಾಲೂಕಿನ ಬಾದವಾಡಗಿ, ಚಿತ್ತರಗಿ, ರಾಮವಾಡಗಿ, ಕರಡಿ, ಕೋಡಿಹಾಳ, ಇಸ್ಲಾಂಪುರ, ನಂದವಾಡಗಿ, ಕೆಸರಬಾವಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೇ ಕಂಗಡಿಸಿದ ಬರದೆದುರು ಈ ಮಂದಿ ಗೆದ್ದದ್ದು ಹೇಗೆ? ಒಂದೇ ಪದಪುಂಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಇದು ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಕೃಪೆ.

ಹೌದು, ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಈ ಮೂಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲೆ - ರಾಜ್ಯದ ಕತೆ ಬಿಡಿ, ದೇಶವೇ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುವಂತಹ, ಪರರಾಜ್ಯದ ರೈತರು, ಕೃಷಿ ಚಿಂತಕರು, ಆಡಳಿತಗಾರರು, ಮಾಧ್ಯಮದ ಮಂದಿ ಬಂದು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ 'ಬರ ನಿರೋಧಕ ಜಾಣ್ಮೆ' (ಬನಿಜಾ)ಯಿದೆ.

ಬರ ನಿರೋಧಕ ಜಾಣ್ಮೆ (ಡ್ರಾಟ್‌ಪ್ರಾಕ್ಟಿಂಗ್) ಎನ್ನುವುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಜನಮಾನಸಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಈ ವಿದ್ಯೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಹೊಸದಲ್ಲ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಎಂದಿನಿಂದ, ಎಷ್ಟು ಮುತುವರ್ಜಿಯಿಂದ ಪ್ರಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೆದಕಿದರೆ ನಾವು ಬಿಡಿ, ನೆಲ - ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ತಜ್ಞರೂ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗಬೇಕು.

ಈ ಭಾಗದ ಹಳ್ಳಿಗರ ಮೂರು ನುಡಿಮುತ್ತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಅದು ವಿಷಯದ ಹುರುಳನ್ನು, ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತದರ ಸರಳ ತತ್ವವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

“ಅರ-ಬರದಾಗೂ ಆರಾಣೆ ಬೆಳೆ.” - ಮಲ್ಲಣ್ಣ ನಾಗರಾಳ

“ನಾವು ಮಾಡೋದು ಬೇರೇನಿಲ್ಲ, ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಆ ನೀರು ಬೇಕೆಂದ ಹಾಗೆ ಓಡಿಹೋಗಂಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ ಪರ್ಮಿಷನ್ ತಗೊಂಡ್ ಹೋಗ್ಬೇಕು, ಹಂಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರ್ತೀವಿ, ಅಷ್ಟೇ.” - ಹನುಮಪ್ಪ ಮುಕ್ಕಣ್ಣವರ್.

“ಬದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಬಡತನ ಬರ್ತದ.” - ತಮ್ಮಣ್ಣ ಬೆನ್ನೂರ್.

ವಿಧಾನದ ಹಿಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನ

ಹುನಗುಂದದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವೂ ಎರಿ (ಕಪ್ಪು ಹತ್ತಿ ಮಣ್ಣು, ಬ್ಲಾಕ್ ಕಾಟನ್ ಸಾಯಿಲ್) ಮಣ್ಣು. ಇಳಿಜಾರು ಜಮೀನಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಖರ್ಚೂ ಜಾಸ್ತಿ. ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ಮಳೆನೀರನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅತೀ ಕೆಳಗಿನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ತಳ ಒಡ್ಡು. ಆದರೆ 'ಎಲ್ಲಾ ನೀರನ್ನೂ ತಡೆಯುವುದು' ಇವರ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಜಮೀನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಸಿ ಆಯಿತೆಂದರೆ ಮಿಕ್ಕಿದ ನೀರನ್ನು ಹೊರಹರಿಯಬಿಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೊರಹರಿಯಲು ಬಿಡುವ ಸುರಕ್ಷಿತ ದಾರಿಯೇ ಹೊಲಗಟ್ಟಿ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರನ್ನು ಹೊರಬಿಡುವಾಗ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬಾರದಲ್ಲಾ? ಮೇಲಿನಿಂದಿಳಿಯುವ ಮಳೆನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಅಂದಾಜಿಸಿ ಹೊಲಗಟ್ಟಿಯ ಬಾಯಿಯ ಅಗಲ ನಿರ್ಧಾರ. ಇದು ಹೊಲದ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಲಗಟ್ಟಿಯ ಆಚೀಚೆ ಮತ್ತು ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಪೇರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜಾಣ್ಮೆಗಳೂ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ.

ಕೆಲವೆಡೆ ತಳ ಒಡ್ಡು ಹಾಕುವ ಮತ್ತದರ ಕೆಳಗಿನ ಹೊಲಗಳ ನಡುವೆ ಲಂಬ ಎತ್ತರ ಜಾಸ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂಥಲ್ಲಿ ಗುಂಡಾವರ್ತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಸೂಕ್ತ. ನೋಡಲು ಗುಂಡಾವರ್ತಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಾವಿಯಂತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ನೀರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಮೋರಿಯ ಮೂಲಕ ಕೆಳಗಿನ ಹೊಲ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಗುಂಡಾವರ್ತಿಯ ಬಾಯಿ ಚಿಕ್ಕದಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಯ ಬಳಿ ಒಂದೇ ಕಲ್ಲನ್ನು ಅಡ್ಡ ಇಟ್ಟರೂ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಎತ್ತರದವರೆಗೆ ನೀರು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲಿನ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಹೊಲವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಸಿಯಾಗಿಸಬಹುದು; ನೀರು ಸಾಕೆಂದಾಗ ಕಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಗ, ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರು ಭೂಗತವಾಗಿ ನೆರೆಯವನ ಜಮೀನಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆ ಹಂತದ 'ಬನಿಜಾ' ಎಂದರೆ, ಹೊಲವನ್ನು ಸಮತಟ್ಟಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ

ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಇಳುಕಲು ಹೊಲವನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ೨, ೩, ೪ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಪ್ಲಾಟ್‌ಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೆಂಬ (ಏರು) ಇರುವಲ್ಲಿಂದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕಡಿದು ಹೊತ್ತು ತಗ್ಗು ಇರುವಲ್ಲಿಗೆ ತುಂಬಬೇಕು. ಇದು ಕೌಶಲ ಬೇಡುವ ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆಲಸ. ಖರ್ಚು ಜಾಸ್ತಿ. ಅದಕ್ಕೇ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕೆಲಸ. ಸಮತಟ್ಟು ಮಾಡುವುದರ ಲಾಭವೇನು ಗೊತ್ತೇ? ಒಂದೇ ಮಳೆ ಬಂದರೂ ಹೊಲದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ತೇವಾಂಶ ಹರಡಿ ಹೊಲ ಪೂರ್ತಿ ಬೆಳೆ ಬರುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಲ ಸಮತಟ್ಟು ಮಾಡುವಾಗ ಆದಷ್ಟು ಮೇಲ್ಮಣ್ಣನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ರಾಶಿ ಹಾಕಿ, ತಗ್ಗಿನ ಜಾಗದ ಮೇಲೆಯೇ ಇದು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣು ಮೇಲ್ಮದರಕ್ಕೇ ಮತ್ತೆ ಸೇರುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದರೆ, ಅಷ್ಟು ಫಲವತ್ತತೆ ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಲೆವೆಲಿಂಗ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜೇಸೀಬಿ ಯಂತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕೆಲಸ ಮೂರೇ ದಿನದಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣನ್ನು ಪುನಃ ಮೇಲೆಯೇ ಉಳಿಸುವ ಜಾಣ ಕೆಲಸ ಈ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಡ್ಡನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಸೀಳು

ಒಡ್ಡು, ಹೊಲಗಟ್ಟು ರಚಿಸುವಾಗ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಎಚ್ಚರ ಬೇಕು. ಎರಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಸೀಳು ಬಿಡುವ ಗುಣವಿದೆ. ನೀರು ಈ ಸೀಳಿನೊಳಕ್ಕೆ ತೂರಿತೆಂದರೆ ಒಡ್ಡು ಬೇಗನೆ ಒಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಡ್ಡಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಗರಸು ಅಥವಾ ಮಸಾರಿ (ಕೆಂಪು) ಮಣ್ಣಿನ ಪದರ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೊಲದಲ್ಲೇ ಆಳಕ್ಕೆ ಅಗದರೆ ಕಂದುಬಣ್ಣದ ಗರಸುಮಣ್ಣು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಒಡ್ಡು ಹಾಕುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಮಸಾರಿ ಮಣ್ಣು ಬೇಕೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಸರಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಒಡ್ಡುಗಳು ಬೇಗನೇ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಅನುಸರಿಸದೆ ಇರುವುದು ಕಾರಣ, ಮಲ್ಲಣ್ಣು ಬೊಟ್ಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕನಿಷ್ಠ ಇಲಾಖೆ ಒಡ್ಡು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಾಗ ರೈತರೇ ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಗರಸು ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಈ ರಚನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯ.

ತಳ ಒಡ್ಡು ಹೊಲದ ಅಂಗಳದಿಂದ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಒಳಮೈಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಜಾರಾಗಿ ಎರಿಮಣ್ಣಿನ ಎದಿ (ಎದೆ) ಹಾಕಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಎದಿ ಒಡ್ಡು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರು ಮೇಲೆ ತಳ ಒಡ್ಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಪಾಯ ತರದೆ, ಹೊಲದ ಹೊರಬಾಯಿ-ಹೊಲಗಟ್ಟು ಮೂಲಕ ಹೊರಹರಿಯಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ದಶಕಗಳ ನಂತರ ಎದಿ ಒಡ್ಡು ಸವೆದಾಗ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಭಾಗ. ಹೀಗೆ ಇವರು ಮಾಡುವ ಈ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕೆಲಸದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲೂ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಸರಿಯಾದ ವಿಜ್ಞಾನ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಹೊಲ ಸಮತಳ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವೆಡೆ ಮೇಲ್ಮಣ್ಣಿಗೆ ಬದಲು ಕೆಳಪದರದ ಮಣ್ಣು ಮೇಲೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೂ, ಕರ್ನಾಟಕ (ಬಿರುಸು) ಅಲ್ಲದ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಈ ದೋಷ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣ. ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತೇ? ಮೇಲಿನಿಂದ ನೀರಿನ ಗುಂಟೆ ಬರುವ ಕೆನೆಮಣ್ಣು ಈ ಪ್ರೋಷಕಾಂಶಗಳ ಪುನರ್ಭರ್ತಿಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆಂತೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಕಿದ ಗೊಬ್ಬರವೂ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗದೆ ಹೊಲ ಫಲವತ್ತಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆನೆಯೆತ್ತರ ಹರಿದುಬರುವ ಮಳೆನೀರ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆದು ನಾಕೂ ಮೂಲೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಹರಡುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು, ಅದು ಗೇಣತ್ತರವಾಗುತ್ತದೆ; ಭೂಮಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಮಳೆಗೂ ಬೆಳೆ ಗ್ಯಾರಂಟಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ, ಮೇಲಿನ ಹೊಲದೊಡೆಯ ನೆಲಜಲ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೆಳಗಿನ ಹೊಲದವನಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಂಪರ್ ಬೋನಸ್ .

ಹುನಗುಂದದ ನಾಗರಾಳ್ ಕುಟುಂಬದ ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳು ಮಣ್ಣು-ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ವಿಶೇಷ ಎಂದರೆ, ಇವರು ಮಾಡಿ ನೋಡಿದ್ದನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಾ ಬಂದದ್ದು. ಮಲ್ಲಣ್ಣ ಎಸ್. ನಾಗರಾಳ್ ತಂದೆ ಶಂಕ್ರಣ್ಣನಂತೂ ನೂರಾರು ವಚನಗಳನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ, ಹಾಡುತ್ತಾ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೇಶಕ್ಕೇ 'ಹೊಸದಾದ' 'ಬನಿಜಾ' ಬಗ್ಗೆ ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಎಲ್ಲಿಂದ? ಈ ವಿದ್ಯೆಯ ಬೇರುಗಳು ೧೭೫ ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ನಾಗಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬರೆದ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಕೃತಿ ಕೃಷಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಮಳೆಯಾದರೂ ಬೆಳೆ ಪಡೆಯುವ ಈ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣರ ತಂದೆ, ದಿ. ಶಂಕರಣ್ಣ ನಾಗರಾಳ್ ಅರಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂಟಾಣೆ, ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಕಾಣೆ ಬೆಳೆ ಪಡೆಯುವ ದಾರಿ (ಅರ, ಅರಗಾಲ ಅಂದರೆ ಮಾಮೂಲಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಮಳೆ ಬಿದ್ದ ವರ್ಷ; ಬರಗಾಲ ಅತಿ ಕಡಮೆ ಮಳೆಯದ್ದು.) ಅಂತ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು. "ಹೊಲ ನೋಡು ಇಳುಕಲಿ, ಮಣ್ಣೆಲ್ಲಾ ಸವಕಳಿ" ಅನ್ನುವಂತಹ ನೂರಾರು ವಚನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡಿ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಫಲ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಚಾರಸತ್ರ

ಮಣ್ಣಿನ ಸವಕಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಸಿ ಉಳಿಸುವ ಬದುಕಿನ ದಾರಿ ತೋರಲು ಈ ಮೂರು ತಲೆಮಾರು ಬದುಕು ಸವೆಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ತಾಲೂಕಿನ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಜೀವನಭದ್ರತೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭೂಮಿ ತಿದ್ದುವ ಈ ಕೆಲಸ ಇಂದಿಗೂ ಮಲ್ಲಣ್ಣ, ಶಂಕ್ರಣ್ಣನ ಶಿಷ್ಯರ ಮೂಲಕ ಭರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ದೇಶದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಡದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಬರನಿರೋಧಕತೆಗಾಗಿ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಿವೆ ! ಸರಕಾರದ ಬಿಡಿಗಾಸಿನ ನೆರವು ಇಲ್ಲದೆ. ನೆರವಿನ ಮಾತು ಬಿಡಿ, ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಒಳ್ಳೆ ಕೆಲಸ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆದ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರಿಂದಾದ ಅಭ್ಯುದಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವೇ ಇರಲಾರದು !

ಮರಿಯಪ್ಪ ಚಂದಪ್ಪ ಹಂಡಿ, ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಕರಿಬಸಪ್ಪ ಲೆಕ್ಕಾಳ, ಫಾಕೀರಪ್ಪ ಕುರಿ, ಮುರ್ತುಸಾಬ್ ಹಸನ್‌ಸಾಬ್ ಲೈನ್ ಮೊದಲಾದ ಐದಾರು ಮಂದಿಗೆ ಈಗ ಇದೇ ವೃತ್ತಿ. ಇವರೆಲ್ಲಾ ಶಂಕ್ರಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಡ್ಡಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು. ಈಗ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡಲು ರೈತರು ಇವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಗಳ ಮೂಲಕ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮಣ್ಣು-ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕೆಲಸದ ಆರ್ಥಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದು ? ಸುಮಾರು ೩೦ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ. ಈ ಕೆಲಸ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೦-೩೦ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸತತ ಅನ್ನ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ .

ಮರಿಯಪ್ಪ ಹಂಡಿಯವರ ಹೊಲ ಹತ್ತೆಕ್ಕೆ. ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ೨-೩ ಚೀಲ ಜೋಳ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಶಂಕ್ರಣ್ಣ ಭೂಮಿ ತಿದ್ದಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆನಂತರ ಬೆಳೆಗೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಕಳೆದ ಬರವರ್ಷಗಳಲ್ಲೂ ೧೦ - ೧೨ ಚೀಲ ಜೋಳ ಮನೆ ಸೇರಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ

ಉದ್ದಗಲದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಯಶಸ್ವಿನ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ರೈತಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲತೆ ಇರುವವರೂ ತಳ ಒಡ್ಡು ಹಾಕಿಯೇ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ತಳ ಒಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊಲಗಳು ತೀರಾ ಕಮ್ಮಿ. 'ಹಿಂಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಅಲ್ಪ ಮಳೆಗೂ ಇವರ ಒಡ್ಡಿನ ಮೇಲಿನ ಅಂಗಳ (ಸಮತಟ್ಟಾದ ಜಾಗ) ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಸಿ ನಿಲ್ಲದ. ನಾಲ್ಕೈದು ಚೀಲಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ'. ಹೊಲವಿಡೀ ಸಮತಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆಯಷ್ಟೇ. ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮತ್ತು ಭಲದ ಕೊರತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು.

ಬೆನಕಟ್ಟಿಯ ಕಲ್ಲೊಡ್ಡುಗಳು

ನಾಲ್ಕುಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮೀರದ , ಅಂದಾಜು 900 ಕುಟುಂಬಗಳ ಪ್ರುಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮ ಬೆನಕಟ್ಟಿ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಿಂದ 20 ಕಿಲೋಮೀಟರ್. ಸುಮಾರು 3 ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ. ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನೀರಾವರಿಯ ಊರೇನೋ ಎಂದೆನಿಸುವಷ್ಟು ಹುಲುಸಾದ ಬೆಳೆ.

ಕಿಲೋಮೀಟರುಗಳ ದೂರದಿಂದ ನೀರು ಬರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಇವು ನದಿ, ಹೊಳೆಯಂಥವು ಅಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರು ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇವರು ಹೇಳುವಂತಹ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಗುಡ್ಡ, ಏರುಜಾಗದಿಂದ ನೀರು ಹರಿದುಬರುವ ಜಾಗವನ್ನೇ ಇವರು ಹಳ್ಳಿ ಅಂತ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಧಾರಾಳ ನೀರು ಹರಿದುಬರುವಲ್ಲಿಗೆ ಕಲ್ಲಿನ ಒಡ್ಡುಗಳೇ ಬೇಕು. ಹರಿದುಬರುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಅಂದಾಜಿಸಿ ಹೊಲಗಟ್ಟಿಯ ಅಗಲ, ಒಡ್ಡಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಅಗಲ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಡ್ಡಿನ ಗೋಡೆಗಳು ಎಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದೂ ಹೀಗೆ ಅನುಭವಜನ್ಯವೇ. ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜ ಗುರುತಿಸಲು ಮರೆತ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೌಶಲ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕು.

ತಮ್ಮಣ್ಣ ಬೆನ್ನೂರ್ ಇಲ್ಲಿನ ಹಿರಿಯ ರೈತ. ಎಂ.ಎ ಓದಿದವರು. ಊರವರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಿನ ಅಣ್ಣ . ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಒಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಂದೀಚೆಗೆ ಒಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದೇ ಇದೆ. ಈ ವರೆಗೆ ಇವರ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಒಡ್ಡು 20ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೂರಿನೂರು ಎಕ್ರೆಗಳಿಂದ ನೀರು ಬರುವ ಹೊಲಗಳಿವೆ. ಅಂಥಲ್ಲಿನ ಒಡ್ಡು ತುಂಬಾ ದೃಢವಾಗಿರಬೇಕು.ಕೆಲವು ದೊಡ್ಡ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತಳ ಒಡ್ಡು ಇರುವುದಿದೆ. 30-40 ಎಕ್ರೆಯ ನೀರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಒಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೂರಿನೂರು ಎಕ್ರೆಯ ನೀರು ನುಗ್ಗಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಹೊರೆ. ತಗಲುವ ಆರಂಭಿಕ ವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚ ಜಾಸ್ತಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಎಂಟುಹತ್ತು ಎಕ್ರೆಯ ಒಡೆಯನಿಗೆ ನೂರಕ್ಕೆಯ ನೀರು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅದು ಲಾಭಕರವೂ ಹೌದು, ತಮ್ಮಣ್ಣ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಒಡ್ಡುಗಳು

ಬೆನಕಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಒಡ್ಡುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೦೦ ಮೀರಬಹುದು. ಒಡ್ಡೊಂದಕ್ಕೆ ೩೦ ರಿಂದ

೩೫,೦೦೦ ರೂ. ಸರಾಸರಿ ಖರ್ಚು / ಮೌಲ್ಯ ಎಂದು ಹಿಡಿದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಮೌಲ್ಯದ ಒಡ್ಡುಗಳಿವೆ ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾರಂಪರಿಕ ನೆಲಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚಿನವೂ ಅವನತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೆನಕಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಈ ಒಡ್ಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಢ ಒಲವಿದೆ. ರೈತರು ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಂತಹಂತವಾಗಿಯಾದರೂ ಒಡ್ಡು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಬದು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಬದುಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೆಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಡ್ಡುಗಳು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಭಾಗಗಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆದುವೇ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಎಳೆಯರಿಗೂ ಕನ್ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್ ಆಗುತ್ತಿ. ಅದಕ್ಕೇ ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮುತುವರ್ಜಿಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಂಟಾರೆ , ತಮ್ಮಣ್ಣ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುತ್ತನಗೌಡರ ಯಂಕನಗೌಡ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊಸ ಒಡ್ಡು ಮಳೆನೀರು ತಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಗೌಡರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೬ ಎಕ್ರೆ ಹೊಲವಿದೆ. ಅಂದಾಜು ನೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರು ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎರಡು ಕಲ್ಲೊಡ್ಡುಗಳಿವೆ. ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕ ಒಡ್ಡಿಗೆ ೧೦,೦೦೦ ರೂ. ಕೈಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಹೊಸ ಒಡ್ಡಿಗೆ ೮೦,೦೦೦ ರೂ. ಇದು ಅಂದಾಜು ೩೦೦ ಅಡಿ ಉದ್ದ, ಏಳೆಂಟು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಹೊಲಗಟ್ಟಿಯ ಅಗಲ ೩೦ ಅಡಿ. ಇಕ್ಕಲದ ಕಲ್ಲುಗೋಡೆಯ ದಪ್ಪ ೮ ಅಡಿ. ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆಯೇ ಗೋಡೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತಾ ಅಂಚಿಗೆ ತಲಪುವಾಗ ಕೇವಲ ೨ ಅಡಿ ದಪ್ಪ ಇದೆ.

ಕೆಂಪುಗಪ್ಪು ಮಣ್ಣಿನ ಹೊಲವಿದು. ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲೊಡ್ಡಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇರುವ ಹೊಲದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೫ ಎಕ್ರೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬಂತೆಂದ್ರೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಅಸಲು ಹಿಂದೆ ಬರಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮುತ್ತನಗೌಡ.

ಎಲ್ಲಾ ಸರಿ, ಆದರೆ ಉಳಿದ ಕಪ್ಪುಮಣ್ಣಿನ ಊರುಗಳಂತೆ, ಹುನಗುಂದದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಒಡ್ಡುಗಳು ಏಕೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ಇಷ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲಿನದೇ ಕಟ್ಟಬೇಕೇಕೆ? ಇಲ್ಲಾ ಮಣ್ಣಿನ ಒಡ್ಡುಗಳು ಕೆಲವಿವೆ , ತಮ್ಮಣ್ಣ ಸೃಷ್ಟಿಕರಿಸುತ್ತಾರೆ, ನೀರಿನ ಒತ್ತಡ ಕಡಿಮೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥವು ಸಾಕು. ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಒಡ್ಡು ಸತತ ರಿಪೇರಿ ಬೇಡುತ್ತದೆ. ತುಂಬಾ ಲುಕ್ಕಾನು. ಕಲ್ಲೊಡ್ಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಹೊಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಮತಟ್ಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಕಡಿಮೆ ಮಳೆಗೂ ಬೆಳೆ ಬರುತ್ತೆ, ಸಾಧಾರಣ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

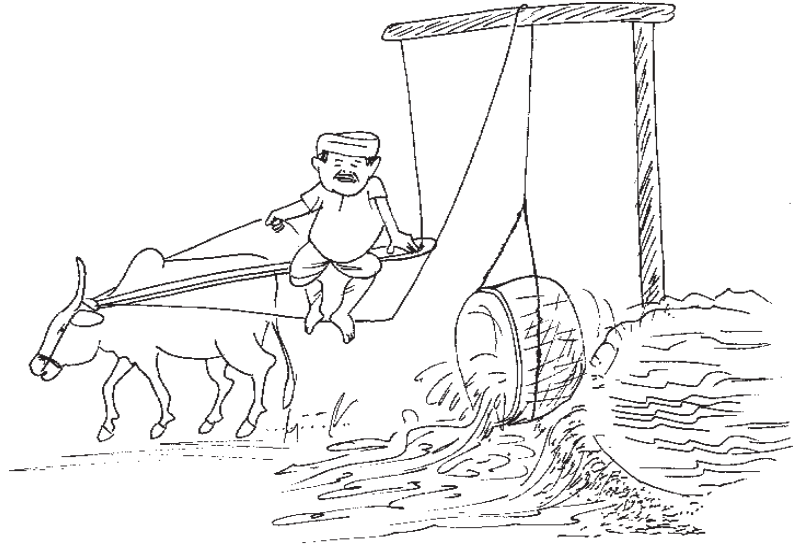
ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಈ 'ಬನಿಜಾ' ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ರೈತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬದುಕಿನ ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುವಂಥದ್ದು. ಇದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳ, ಒಡ್ಡು ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ 'ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಬೇಡಿ'ಗಳ (ಡೂಸ್ ಆಂಡ್ ಡೋಂಟ್ಸ್) ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ದಾಖಲಾತಿ ಆಗಬೇಕಿದೆ. ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯ ಪುಸ್ತಿಕೆ ಹೊರತರಬೇಕಿದೆ. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಚಿತ್ರ ಇನ್ನೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಮೂಲಕ, ನೋಡಿ ಕಲಿಯುವ ಮೂಲಕ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳಿದುಹೋಗಲು ಬಿಡಬಾರದು. ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ತುಂಬಾ ಚುರುಕಾಗಿರುವ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಾದರೆ, ಇಂತಹ ಜನೋಪಯೋಗಿ ವಿದ್ಯೆ ಇಷ್ಟು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೆ ಖಂಡಿತ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಆಡಳಿತ, ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಅಭ್ಯುದಯ ಪಂಡಿತರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸತ್ಯವೊಂದಿದೆ. ಪೀಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಬರದೊಂದಿಗೆ ಏನಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಅದೇ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ , ಶತಮಾನಗಳ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ 'ಬನಿಜಾ'ಗಳೂ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ತಂಪುಕೋಣೆಯಲ್ಲೋ, ದೆಹಲಿಯಲ್ಲೋ ಕುಳಿತು ಬರ ಪರಿಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾದ

ದಾರಿ ಅಲ್ಲ. ಸಮಸ್ಯೆಯಿರುವ ಅದೇ ಸಮಾಜದ ಜತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದೇ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಶೋಧ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಳೆ ಬಿದ್ದರೂ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಬಲ್ಲ, ಕಾಲದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಗೆದ್ದ ಅದ್ಭುತ ತಂತ್ರ ನಮ್ಮ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡದೆ, ಅದನ್ನು ಊರಿಗೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸದೆ, ಫಲ ಕೊಡದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಮಿನಾರುಗಳಿಗೆ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಹಣ ಸುರಿಯುವ ನಮ್ಮ ಭೋಳೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆನೆನ್ನಬೇಕು?

ಇನ್ನೂ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿಲ್ಲ. 'ಒಡ್ಡಿಲ್ಲದಾ ಹೊಲ ಗೊಡ್ಡಮ್ಮೆಯಂತೆ' ಅಂತ ವಚನ ಹಾಡುತ್ತಾ ಮಲ್ಲಣ್ಣ ಒಣಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ರೈತರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಸುರಿವ ಮಳೆನೀರಲ್ಲದೆ, ಮೇಲ್ಬಾಗದಿಂದ ಮಂದಿಯ ಹೊಲದಿಂದಲೋ, ಗುಡ್ಡದಿಂದಲೋ ಮಳೆನೀರು, ಕೆನೆಮಣ್ಣು ಬಂದು ಸೇರುವ ಭಾಗ್ಯ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಕೆಲವರಿಗೆ ತಂತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಯುವ ಮಳೆನೀರು ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕುತ್ತದೆ. 'ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ' ಮಲ್ಲಣ್ಣ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: 'ಸಿಕ್ಕ ಮಳೆನೀರನ್ನೂ ಮೇಲ್ಬಣ್ಣನ್ನೂ ತಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಒಂದಷ್ಟು ಬೆಳೆ ಪಡೆಯಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಒಡ್ಡಿಲ್ಲದೆ ರೈತರಿಗೆ ಬದುಕಿಲ್ಲ.'

ಮಲ್ಲಣ್ಣ, ತಮ್ಮಣ್ಣನಂತೆ ಅನುಭವಿಗಳು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲೂ ಇರಬಹುದು. ಇಂಥವರನ್ನು ಎದುರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಮೀನಿನ ಮೇಲಿನಿಂದ ಧಾರಾಳ ಮಳೆನೀರು ಹರಿದುಬರುವ ಒಣಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಇದೇ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ನೆಲಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನ (ಪೈಲಟ್ ಸ್ಟಡಿ) ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು. ಬರವನ್ನು ಗೆದ್ದು ತೋರಿಸಿದ ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಇನ್ನಾದರೂ ಕಲಿಯೋಣ.

ಶೈಲಜ ಡಿ.ಆರ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವ ಬರಹಗಾರ್ತಿ. ಮಲೆನಾಡಿನವರಾದರೂ ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಕೃಷಿ ಜಾಣ್ಮೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರ

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಬೇಳೂರು

ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಲವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಬಾವಿಗಳು. ನಮ್ಮ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಬಾವಿಗಳಿಲ್ಲದ ಊರನ್ನೇ ಕಾಣಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಾವಿ ವೈವಿಧ್ಯ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು. ಇಂತಹ ಬೆರಗನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ನೋವು ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಆಗದೇ ಇರದು.

ತೋಡುಬಾವಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟರೆ ಕನಿಷ್ಠ ೨೫ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ತೋಡುಬಾವಿಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಬದುಕು, ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೇನಲ್ಲ.

೧೯೮೦ರ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆ ಇಲಾಖೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ತೋಡುಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರುವರೆ ಲಕ್ಷ ಕೃಷಿಗೋಸ್ಕರ ಮತ್ತು ೫೦ ಸಾವಿರ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿರುವ ಬಾವಿಗಳು. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಿಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಊರಲ್ಲೊಂದು ಕೆರೆಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ೫೦ ರಿಂದ ೧೦೦ ಬಾವಿಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿ ರೇವಣಿ ಆಪತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭತ್ತ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಬೇಳೆ ಕಾಳುಗಳು, ನೆಲಗಡಲೆ, ಕಬ್ಬು, ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ಹಿಪ್ಪುನೇರಳೆ, ತೋಟದ ಬೆಳೆಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಬಾವಿಯ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರೆತ್ತಲು ಏತ, ಕಪಿಲೆ, ಪರ್ಶಿಯನ್ ವ್ಹೀಲ್, ರಾಟೆ ಹಾಗೂ ಡೀಸೆಲ್, ವಿದ್ಯುತ್ ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯಿತ್ತು.

ಸಿಹಿ ನೀರು

ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸದಾ ಸಿಹಿಯಾಗಿರಲು ನೆಲ್ಲಿ ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇದು ಕಲಕಿದ ನೀರನ್ನು ಬಲುಬೇಗ ತಿಳಿಯಾಗಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೆಲ್ಲಿ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ನೇರಲು ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಸುಮಾರು ೨.೨ ಲಕ್ಷ ಬಾವಿಗಳ ಆಳ ೮ ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಅಂತರ್ಜಲದ ಮಟ್ಟ ಅತ್ಯಂತ ಮೇಲಿತ್ತು ಎಂದು ದಾಖಲೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸರ್ಕಾರ ಇನ್ನೂ ೬ ಲಕ್ಷ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಬಹುದೆಂದು, ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ೬.೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿತು.

ಬಾವಿ ತೋಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಪರಿಣತರು ಕೇವಲ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಬಾವಿತೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ತೋಡುಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚೇನಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಗೆ ನೀರೊದಗಿಸುವ ಖರ್ಚು ಸಹ ಕಡಿಮೆ. ಬಾವಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ. ಕುಡಿಯಲು, ಗೃಹಬಳಕೆಗೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೂ ಸಹ ಸ್ವಚ್ಛ, ಶುದ್ಧನೀರು ಉಪಯುಕ್ತ.

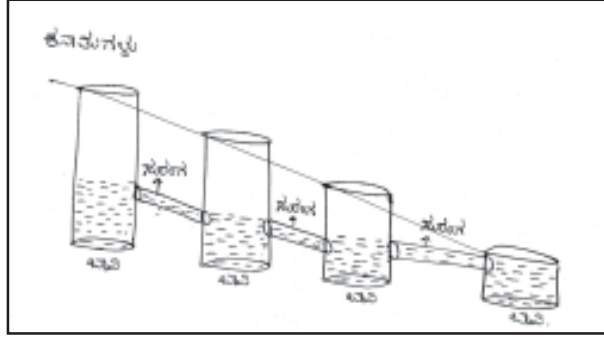
ಕರ್ನಾಟಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಏತದ ಬಾವಿಗಳು, ಕಪಿಲೆಬಾವಿಗಳು,

ಇಟ್ಟಿಗೆ ಬಾವಿಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಗಳು, ಬಾವಡಿಗಳು, ರಸಬಾವಿಗಳು, ಕುಂದಣದ ಬಾವಿ, ಬೆಟ್ಟದ ಬಾವಿ, ಸುರಂಗದ ಬಾವಿಗಳು, ಮನ್ನೇಸಾಬನ ಬಾವಿಗಳು ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೃಷಿಗೆ ನೀರೊದಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ನಾಲೆಗಳ ನಂತರ ಸ್ಥಾನ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ. ಕೇವಲ ಒಂದು ಬೆಳೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎರಡು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ನೀರೊದಗಿಸುವ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಮೂರು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ (ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆರೆಡು ಬೆಳೆ ಆದಮೇಲೆ ಮೂರನೇಬಾರಿ ಬೆಳೆವ ಬೆಳೆಗೂ) ನೀರೊದಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಬಾವಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಗೃಹಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲು ಮಾತ್ರ ನೀರೆತ್ತುವ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬಾವಿಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ.

ತೆರೆದ ಬಾವಿಗಳು ಅತ್ಯಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕೋಲಾರದಲ್ಲಿ. ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನ, ಬಿಜಾಪುರ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಬಿಜಾಪುರ ಬಾವಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರೊದಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ೧೬೨೦ ರಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಶಾಹಿ ಅರಸರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿವರಗಳು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ.

ಬಾವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಾವಡಿಗಳೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಳ, ಅದಕ್ಕೆ ಚೌಕಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆ, ನೀರಿನವರೆಗೂ ಇಳಿದು ಹೋಗಲು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು, ಕೊಳದ ಸುತ್ತಲೂ ನಡೆವಾಡಲು ದಾರಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ವಿಶ್ರಾಂತಿಧಾಮ, ಒಂದೆರಡು ಕೊಠಡಿಗಳು, ಹೊರನೀರು ಒಳಗೆ ಬರದಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಹೀಗೆ ನೀರಿಗೊಂದು ಸುಂದರ ವಾಸ್ತು ರಚನೆಯೇ ಬಾವಡಿಗಳು. ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾವಡಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ವಿಭಿನ್ನ.

ಈ ಬಾವಡಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಿಜಾಪುರವನ್ನು ತಂಪಾಗಿಸಲು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ರಾಣಿಯರ ಸ್ನಾನಗೃಹಗಳಿವು. ದಿನವಿಡೀ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಾ ಕಳೆವ ಭೋಗದ ತಾಣಗಳಿವು. ೧೮೧೫ರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಸೈಕ್ ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸಿ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ೨೦೦ ಬಾವಡಿಗಳು ಮತ್ತು ೩೦೦ ಬಾವಿಗಳು ಇದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಬಿಜಾಪುರದ ಉತ್ತರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಾತುಗಳಿದ್ದದ್ದು ಸಹ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಸೈಕ್‌ನ ದಾಖಲೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕನಾತುಗಳೆಂದರೆ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧ ಇರುವ ಸರಣಿ ಬಾವಿಗಳು. ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೊನೆಯ ಬಾವಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಅನೇಕ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರು ಹರಿಸಲು ಮಾಡುವ ಉಪಾಯ. ಬಾವಿಯಿಂದ ಬಾವಿಗೆ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲೂ ನೀರಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ, ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೀಗ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಾತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಲು ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳೇ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಿಜಾಪುರದ ರೈತರದು. ಬತ್ತಿದ, ಹೊಳುತುಂಬಿದ ಬಾವಡಿಗಳು ಮುಚ್ಚಿಹೋದ ಕನಾತುಗಳು, ಬಾವಿಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿರುವ ಗ್ರಾಮ. ಇಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳು ಇವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದು ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕಪ್ಪು

ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬಾವಿಗಳು. ನೀರು ತೀರಾ ಮೇಲೇನಿಲ್ಲ. ಕುಡಿಯಲು ಹಾಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಕೆ.

ಮನ್ನೇಸಾಬನೆಂಬ ಸಾಮಂತ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೨೦೦ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿದೆ. ಲಿಂಗಸೂಗೂರಿನ ಗುರುಗುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಮನ್ನೇಸಾಬನ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದವರಿದ್ದರೂ ಬಾವಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಿಗಳು ಪುರಾತನವಾದವು. ಇಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಪಿಲೆ ಬಳಸಿ ನೀರೆತ್ತುವ ಕುರುಹುಗಳಿವೆ. ಶಹಾಪುರ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಚೌಕಾಕಾರದ ವಿನ್ಯಾಸ. ನೀರಿನವರೆಗೂ ಇಳಿದು ಹೋಗಲು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು. ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕಲ್ಲಿನ ಪಾಗಾರ (ಕಾಂಪೌಂಡ್) ಹಾಗೂ ಬಾವಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಹಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇವೇ ಮನ್ನೇಸಾಬ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಾವಿಗಳಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕೆಲವು ಹಿರಿಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಈ ರೀತಿಯ ವಿನ್ಯಾಸದ ಎಂಟು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕಾಲ ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಅನೇಕ ಬಾವಿಗಳೂ ಇವೆ.

ಶಹಾಪುರ ಸುಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ವೇಲ್ಪುದರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದರೆ ಸಮೃದ್ಧ ನೀರು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಗಳ ಆಳ ೩ ಮೀಟರ್‌ಗಳು ಮಾತ್ರ! ನೀರು ಸದಾ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕದ ಸುರಪುರದಲ್ಲೂ ಅಧಿಕ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಸುರಪುರದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಾವಿ, ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕಾಡುರಕ್ಷಣೆ ಹೀಗೆ ನೆಲ -ಜಲ

ಸಮೃದ್ಧವಾಗಲು ಸುರಪುರದ ರಾಜ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕನೇ ಕಾರಣ ಎಂಬುದು ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಂದಿಗೂ ಸುರಪುರ ಮಲೆನಾಡಿನ ತುಣುಕಿನಂತೆಯೇ ಇದೆ.

ಕೃಷಿಗೆ ಬಾವಿಗಳೇ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೈಲಹೊಂಗಲದಲ್ಲೂ ಈಗ ಬಾವಿಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಯಲು ಬಾವಿಗಳ ನೀರು ಸಾಲದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳೇ ಸೂಕ್ತ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ರೈತರದು. ಇಲ್ಲಿನ ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಬಾವಿಯಿಂದ ಎರಡು ಬೆಳೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಆದರೂ ಬಾವಿಯನ್ನು ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟ ಎನ್ನುವ ಧೋರಣೆ.

ತೆರೆದ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವ

ಬತ್ತಿಹೋದ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಮರುಜೀವ ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಕೋಳದ ಚನಬಸಪ್ಪ ಶಿವಪ್ಪಾ ಕೊಂಬಳಿಯವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಕೋಳದಲ್ಲಿ ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಪಿಲೆ ಹೊಡೆದು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಹಸಿರುಕ್ರಾಂತಿಯ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಕಪಿಲೆ ಬಾವಿಗಳು ಬರಡಾದವು. ರೈತರು ಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ಬಗೆದು ಕೊಳವೆಬಾವಿ ತೆಗೆಸಿದರು. ಅದರ ನೀರೂ ಭೂಮಿಯ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಬಂತು. ಬಾವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಾಳುಬಿದ್ದವು. ಊರ ಸುತ್ತಲಿನ ಕಾಡು, ಕೆರೆಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ನಾಮಗೊಂಡಂತೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳೂ ಪಾತಾಳ ಸೇರಿದವು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದ ಚನಬಸಪ್ಪಾ ಶಿವಪ್ಪ ಕೊಂಬಳಿಯವರು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಸಲು

ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲುವೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಗುಡ್ಡದಿಂದಿಳಿದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬತೊಡಗಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಜನರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಊರಿನ ೨೦ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಮರುಪೂರಣ. ಮೂರು ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ (೨೦೦೨ರಿಂದ) ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಕಪಿಲೆ ಹೊಡೆಯುವ ಆಸೆ ಕೊಂಬಳಿಯವರದು. ಇವರ ಯಶಸ್ವೀ ಪ್ರಯತ್ನ ಉಳಿದೆಡೆಗೆ ಮಾದರಿ.

ಪ್ರಿಜ್ ಬಾವಿ

ಮಲೆನಾಡಿನ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬಾವಿಗಳು ಮನೆಯನ್ನು ತಂಪಾಗಿಡುತ್ತವೆ. ಅದೇರೀತಿ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳು ಬಾಡದಂತೆ ಇಡಲು ಬಾವಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾ? ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಕೊಟ್ಟಿಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿ ಹಗ್ಗಕಟ್ಟಿ ಬಾವಿಯ ಅರ್ಧದವರೆಗೆ ತೂಗು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಅತ್ಯಧಿಕ ಕೆರೆಗಳು, ಬಾವಿಗಳು ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೋಲಾರ. ೬೦ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೨೫ ಸಾವಿರ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರೆತ್ತಲು ಪರ್ಶಿಯನ್ ವ್ಹೀಲ್ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೫ ಮೀಟರ್ ಆಳಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಪರ್ಶಿಯನ್ ವೀಲ್ ಕೆಲಸಮಾಡದು. ಆದರೆ ಈಗ ಕೋಲಾರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಬಾವಿಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಲಾರದ ಜನ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಹತ್ತಿರದ ಅಂತರಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ದಿನಾ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೊಡ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವ ದೃಶ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಈ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಪರ್ಶಿಯನ್ ವ್ಹೀಲ್ ಬಳಸುವ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಅದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಕೃಷಿ ಇದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಮೃದ್ಧ.

ದಿನಾಲೂ ಸಾವಿರ ಕೊಡ ನೀರೆತ್ತಿದರೂ ಖಾಲಿಯಾಗದು ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ವಿದುರಾಶ್ವತ್ಥದ ಬಾವಿಗಿದೆ. ದಿನನಿತ್ಯ ಅಪಾರ ಭಕ್ತರ ಸ್ನಾನ, ಅಭಿಷೇಕ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸಾವಿರಾರು ಕೊಡ ನೀರು ಬಳಕೆಯಾಗುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಳಿಗೆ ನೀರು ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ತೋಟ ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ ಬಾವಿಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಿವೆ. ಜಲ ಜಾಗೃತಿ ಸಮರೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣ ಬಾವಿಗಳೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ.

ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬಾವಿಗಳು

ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೪೦೦೦ ಮಾತ್ರ! ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷವೊಂದು ಇಲಾಖೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವು ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬಾವಿ!

ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರು ಕೆರೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ೬೦೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೆರೆಗಳಿವೆ. ಊರಿಗೆ ಒಂದು ಎರಡು ಕೆರೆಗಳು ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯ. ೧೦ ಕೆರೆಗಳಿರುವ ಊರೂ ಇದೆ. ಹಾಗೇ ಬಾವಿಗಳೂ ಅತ್ಯಧಿಕ. ಕೆಳದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಬಾವಿ ತೆಗೆಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ನೀರು ಸಿಗದೆ ಬಾವಿ ತೆಗೆಸಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಹಿರಿಯರು ಅನುಸರಿಸಿದ ನೀತಿ.

ಹೀಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪ, ಉತ್ತರಕನ್ನಡದ ಸಿದ್ದಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬಾವಿಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಮನೆಯ ಅಂಗಳ, ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ಚೌಕಿ, ಜಗಲಿ, ಹಿತ್ತಲು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಾವಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಾವಿಯ ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಮನೆ ಮತ್ತು ಬಚ್ಚಲು ಮನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ದೂರದಿಂದ ನೀರು ತರುವ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಗಳು ೨೦ ರಿಂದ ೬೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಆಳ. ಬೆಳಕು ಬಿಸಿಲು ಬೀಳದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಾವಿ ತೆಗೆಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೀಟರ್ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸೊರಬದ ಬಳಿಯ ಉಳವಿಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಬಾವಿಯೊಂದು ಮಣ್ಣು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಬಾವಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ರಿಂಗ್‌ಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕುಂದಣದಬಾವಿ ಎಂದು ಸ್ಥಳೀಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಬಾವಿಗಳು ಬತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ನೀರೆತ್ತುವುದು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ಬಂತು. ಮಳೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕುಸಿದಂತೆ, ಕಾಡು ನಿರ್ನಾಮವಾದಂತೆ. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹೂಳುತುಂಬಿದಂತೆ ಬಾವಿಗಳು ಬತ್ತತೊಡಗಿದವು.

೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಬದಾಮಿಯ ದೊಡ್ಡಬಾವಿ ಬತ್ತಿದಾಗ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ೧೦ ಮೀಟರ್ ಆಳ ೫ ಮೀಟರ್ ಸುತ್ತಳತೆಯ ಈ ಬಾವಿಗೆ ತಳದವರೆಗೂ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಇಳಿದು ಹೋಗಲು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿವೆ. ಮೇಲಿರುವ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನೀರೆತ್ತುವ ರಾಟೆಯಿದೆ. ಈ ಬಾವಿ ಬತ್ತಿದ್ದು ಇವೇ ಮೊದಲು ಎಂದು ಊರಿನ ಹಿರಿಯರು ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ. ಊರೊಟ್ಟಿನ ಬಾವಿಯೊಂದು ಬತ್ತಿದರೆ ಆಗುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರಿವಾಗಿದೆ.

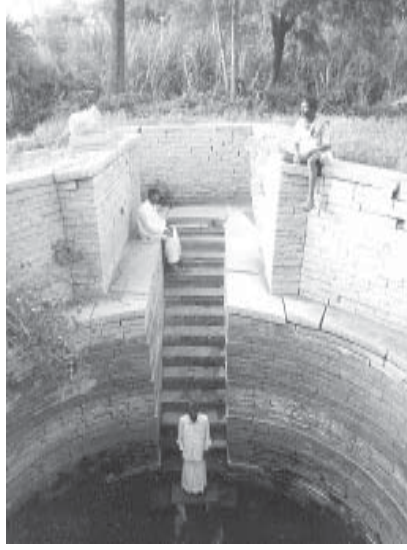
ಪ್ರತಿ ಊರಿನಲ್ಲೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಊರೊಟ್ಟಿನ ಬಾವಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಜನಾಂಗದವರಿಗೂ ಮುಕ್ತ. ದಾರಿಹೋಕರಿಗೆ ದಾಹ ನೀಗಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುವ ತಾಣ. ಅಲೆಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಬಾವಿಕಟ್ಟಿಯ ಪಕ್ಕದ ಬಯಲೇ ಆಶ್ರಯತಾಣ.

ಜಾತಿಗೊಂದು ಬಾವಿ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಾವಿಗಳಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಕೋಳದಲ್ಲಿ

ಈಗಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಬಾವಿಗಳಿಲ್ಲ. ಮಂಡ್ಯದ ಬಳಿಯ ಮಂಗಳ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಜಾತಿಗೂ ಅವರ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗಳಿರುವುದನ್ನು ಲಜ್ಜೆ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ದಾಖಲು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಜಾತೀಯತೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಬಿಡದೆ ಗಲಭೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಗಲಭೆಗಳಿಗೂ ಬಾವಿಯೇ ಕಾರಣವಾದ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ದಾಖಲಾಗಿವೆ.

ಬಾವಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಮಲೆನಾಡಿನ ಊರೊಟ್ಟಿನ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಗೌರಿಹಬ್ಬ, ಬೂರೆಹಬ್ಬಗಳು ಊರಿನ ಹೆಂಗಳೆಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಿಂದಿನ ಸಂಜೆ ಅಥವಾ ಬೆಳಗಿನಝಾವದ ಆಚರಣೆ. ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು, ಜೇಡಿಮಣ್ಣು, ರಂಗೋಲಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡದಿಂದ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ನೀರುತುಂಬಿದ ಕೊಡಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಯ ಹಾರಹಾಕಿ, ಹೂವು, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮಹಚ್ಚಿ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಗೊಯ್ದು ದೇವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಮಾವಿನ ಎಲೆ, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ವರ್ಷತೊಡಕಿನ ಹಬ್ಬ ಅಂದು ಬೆಳಗಿನ ಝಾವ ನೀರನ್ನು ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಗೆ ಚುಮುಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಚ್ಚಲಿನ ಹಂಡೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮೊದಲನೆ ದಿನವೇ ಬಚ್ಚಲ ಹಂಡೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಭೂರೆ ನೀರಿನ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಮೈ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಗೊಬ್ಬರದ ಸತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ. ಇದರಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಬಾವಿ - ಸಲಕರಣೆಗಳು

ಬಾವಿ ತೆಗೆಯಲು ಗುದ್ದಲಿ, ಹಾರೆ, ಪಿಕಾಸಿ, ಬುಟ್ಟಿ, ಹಗ್ಗೆ, ರಾಟೆ ಮುಂತಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಬೇಕು. ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರು ಮೇಲೆತ್ತುವ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಗಡಗಡೆ, ರಾಟೆ, ಏತ, ಕಪಿಲೆ, ಪರ್ಶಿಯನ್ ವೀಲ್, ಹಾಗೂ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ಕೊಡ, ತಂಬಿಗೆಗಳು ಬಿದ್ದರೆ ಮೇಲೆತ್ತಲು ಪಾತಾಳಗರುಡ ಎನ್ನುವ ಸಲಕರಣೆಯಿದೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಸಾಧನವಿದು. ಬಾವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೊಡ, ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕೆಯಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ತರುತ್ತದೆ.

ಜಲ ನೋಡುವವರು

ಬಾವಿ ತೆಗೆಸುವ ಮೊದಲು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಲ ತಜ್ಞರಿಂದ ಜಲ ನೋಡಿಸುವುದು ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ. ಈ ಜಲತಜ್ಞರು ಜಲನೋಡಲು ವಿಭಿನ್ನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ನೀರಿನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಆಲೈಸುವಿಕೆ, ಭೂಮಿಯ, ಮಣ್ಣಿನ ಲಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ನೀರು ಇರುವ ತಾಣ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ಅಂಗೈಮೇಲೆ ಸಿಪ್ಪೆಸುಲಿದ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಲವಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ

ಕಪ್ಪಲಿ ಹೊಡಿಯೋದು ತೆರೆದ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ
ಕಟ್ಟಿಕಟ್ಟಿ, ರಾಟೆಯನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು,
ಬಾವಿ ಹಗ್ಗದ ಒಂದು ತುದಿಗೆ ಚರ್ಮದ
ಚೀಲ ಕಟ್ಟುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಗೆ
ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಾವಿಯಿಂದ ಕೃಷಿ
ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ನೀರೆತ್ತುವ ಏತನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ
ಹಾವೇರಿ ಬೆಲ್ಲೆಯ ಕೃಷಿ ಜನಪದದ ಒಂದು
ಭಾಗ. ಇದನ್ನು ಕಪ್ಪಲಿ ಹೊಡೆಯೋದು
ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಅಂಗೈಗೆ ಲಂಬವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.
ಜುಟ್ಟು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿರುತ್ತದೆ.
ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವ ವೇಗವನ್ನು
ಅವಲಂಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲೇ ಓಡಾಡಿ ಖಚಿತ ಜಾಗ,
ಆಳವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎರಡು ಕೈಯ ಹೆಬ್ಬರಳು
ತೋರುಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಎರಡು ಉದ್ದ
ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ
ಕಡ್ಡಿಗಳ ತುದಿ ಜೋಡಿಸಿ ನೀರಿರುವ ಸ್ಥಳ
ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ನೀರಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಗಿರಗಿರನೆ

ಸುತ್ತತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸುತ್ತುವ ವೇಗ, ಕಡ್ಡಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಖಚಿತ ಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಆಳ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಈ ರೀತಿ ಜಲ ನೋಡಲು ಸಾಧನೆ, ಶ್ರಮ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಜಲ ನೋಡಿ ಬಾವಿ ತೆಗೆಸಿದರೆ ವಿಫಲತೆ ಕಡಿಮೆ.

ಬಾವಿ ನಿರ್ಮಾಣ

ಬಾವಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೇರಳದವರು ನಿಸ್ಸೀಮರು. ಜಲದ ಮೂಲ
ಅಡ್ಡವೋ? ನೇರವೋ? ಮೇಲು ಜಲವೋ? ಕೆಳಜಲವೋ? ಅಧಿಕ ಜಲ ಸಿಗುವುದೆಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲಾ
ಅರಿತುಬೇಕು. ಮಣ್ಣು ಹಿಸಿದು ಬೀಳದಂತೆ ಆಳ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಜಲಮೂಲ
ಸಿಕ್ಕಾಗ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಬಾವಿ ತೆಗೆದ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಬೇಕೆ? ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೆ? ಸಿಮೆಂಟ್ ರಿಂಗ್
ಅಳವಡಿಸಬಹುದೇ? ಅಥವಾ ಹಾಗೇ ಬಿಡಬೇಕೆ? ಎನ್ನುವುದು ಬಾವಿ ತೆಗೆಯುವವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.
ಮಣ್ಣು, ಶಿಲೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾದಾಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಗುಂಡನೆಯ - ವೃತ್ತಾಕಾರದ ವಿನ್ಯಾಸ,
ಗಟ್ಟಿಕಲ್ಲು ಗೊಚ್ಚಾದರೆ ಚೌಕಾಕಾರ, ಜೇಡಿಮಣ್ಣಾದರೆ ತಕ್ಷಣ ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬಾವಿಯ ಆಳ,
ಅಗಲ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಲಮೂಲ ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಮಳೆಗಾಲದ ನೀರಿನ ಒರತೆಗಳು ಬಾವಿಗೆ
ಸೇರುವಂತಿರಬೇಕು. ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಬಾವಿ ಖಾಲಿಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು, ಗಂಟೆಗೆ ನೀರು
ಎಷ್ಟು ಶೇಖರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಳೆಯಬೇಕು.

ನೀರು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಗಟ್ಟಿಮಣ್ಣಾದರೆ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯ.
ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ೩೦ ಅಡಿಗಳ (೯ ಮೀಟರ್) ಬಾವಿ ತೆಗೆದು ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಿ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಸುಮಾರು
೩೦ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕು.

ಬಾವಿಗಳು ಕುಟುಂಬದ, ಸಮುದಾಯದ, ಊರಿನ ಆಸ್ತಿ. ಅದರ ರಕ್ಷಣೆ, ನೀರಿನ ಮಿತಬಳಕೆ
ಇವೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮದೇ ಕರ್ತವ್ಯ. ಒಮ್ಮೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರೆತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ತುಂಬಲಾಗದು.
ಹಾಗಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಎತ್ತುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಬಾವಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಕಷ್ಟು
ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ನೀರಿಂಗಿಸುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಊರಿಗೆ ನೀರ
ನಮ್ಮದಿ ನೀಡುವ ಬಾವಿಗಳು ಸದಾ ನೀರಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಣೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೇಳೂರು ಕೃಷಿಕ, ಪತ್ರಕರ್ತ. ನುಡಿಚಿತ್ರಗಳು ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ. ಸಿರಿ
ಸಮೃದ್ಧಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗೌರವ ಸಂಪಾದಕ. 'ತೆರೆದಬಾವಿ ಮರುಪೂರಣ ಕಾಕೋಳದ ಯಶೋಗಾಥೆ' ಪುಸ್ತಕ
ಪ್ರಕಟೆ.

ಮರಳ ನೀರಿಗೊಂದು ಸರಳ ಬೋಧನೆ

ರೇಣುಕಾ ಮಂಜುನಾಥ್

ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಗೂ ಮುಂಚೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮರಳ ಬೋಧನೆಗಳು. ಇವು ಸರಳ ಹಾಗೂ ಮಿತವ್ಯಯಕಾರಿ. ೩೦ ಅಡಿಗಿಂತ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೂ ಧಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ರೈತರ ಅನ್ವೇಷಣೆ.

ಹಿಂದೆ ಜಲಕ್ಷಾಮ ತಲೆದೋರಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಆಕಾಶ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗ ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಭೂಮಿ ತೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲವೆಂದರೆ ಮಳೆ-ಮೋಡ. ಈಗ ಅಂತರ್ಜಲ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇ ತೋಡು ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಇಂತಹ ತೋಡು ಬಾವಿಗಳು ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಲದಾಣಗಾಳಾಗಿ ಗೃಹಬಳಕೆಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೇ ಇದ್ದರೆ, ತೋಟಕ್ಕೆ ಏತದ ಬಾವಿಗಳಾಗಿ, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಕಪಿಲೆ ಬಾವಿಗಳಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಸಾಮೂಹಿಕ ಬಳಕೆಗೆ ಊರಿನ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಾವಿಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಬಾವಿಗಳು ಜನರ ಹಿತಮಿತ ಬಳಕೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಬಗೆದು ಬರೆದು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಯಂತ್ರಗಳ ಆವಿಷ್ಕಾರ ನಮ್ಮನ್ನು ಆತಂಕಕಾರಿ ಹಂತಕ್ಕೆ ಒಯ್ದಿವೆ. ಕೊಳವೆಬಾವಿ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಾಹಾಕಾರವೆಬ್ಬಿಸಿರುವ ಈ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು ಕೃಷಿ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಬದುಕನ್ನು ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿವೆ.

ಒಂದು ಮೂಲದ ಪ್ರಕಾರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಬೋರ್‌ವೆಲ್ ಕೊರೆದಿದ್ದು ೧೯೫೪ ರಲ್ಲಿ. ಆಗಲೇ ೧೦೦-೧೨೦ ಅಡಿ ಕೊರೆಯಲು ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ೧೯೭೦ ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅತಿವೇಗದ ಕೊರವ ಯಂತ್ರದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ೩೦೦ ಅಡಿ ಕೊರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದು ಭೂಮೇಲ್ಪಾಗಕ್ಕೆ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ತಂದಿದೆಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಗರ್ಭ ಬತ್ತುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಪರಿಯ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಶೋಷಣೆ ಬರಿಯ ನೀರಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೇ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿಸಿತು. ಮೊದಲು ಕೂಡು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನರ ಮಿತಬಳಕೆಗಾಗುವಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ತೋಡು ಬಾವಿಗಳ ಮೂಲಕ ೧೦-೧೫ ಅಡಿಗಳ ಆಳದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏತ ಹಾಗೂ ಕಪಿಲೆ ಬಾವಿಗಳ ಮೂಲಕ ಬದುಕು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಅತಿಬಳಕೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಅತಿವೇಗದ ಕೊರೆತದ ಬೋರ್‌ವೆಲ್‌ಗಳು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು. ಈ ಬೋರ್‌ವೆಲ್‌ಗಳು ಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ಬಂಜೆಯಾಗಿಸಿ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆಡೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬೆಳೆಸಿವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಇತಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸವಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ ಮರಳ ಬೋಧನೆಗಳು.

ಆಳವಾಗಿ ಕೊರೆದ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಕೆಲ ಆರೋಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಅತಿಕ್ರಮಣ-ಅತಿಬಳಕೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡದೆ, ರೈತ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಮಾಡದೆ ನೀರೊದಗಿಸುವ ಜಲಾಶ್ರಯವೇ ಈ ಮರಳುಬೋಧನೆ.

ಇದನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮರಳುಬೋಧನೆ, ಕೈಬೋಧನೆ, ಕುಟ್ಟುಬೋಧನೆ, ಸೋಸುಬಾವಿ, ಉಸುಕಿನ ಬಾವಿ, ಹೊಯಿಗೆ ಬೋಧನೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಯಾಂಡ್ ಬೋರ್, ಜಾಕ್‌ವೆಲ್, ಹ್ಯಾಂಡ್ ಪಂಪ್, ಇನ್ ವೆಲ್‌ರಿಂಗ್ ಎಂದೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಭೂ

ವಿಜ್ಞಾನ ತಜ್ಞರು ಇದನ್ನು ಫಿಲ್ಟರ್ ಪಾಯಿಂಟ್ಸ್ ಎನ್ನುವರು. ಹೊರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಯಾಂಡ್ ಸಕ್ರೋವೆಲ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮರಳೇ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಮರಳು ಬೋರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ.

ಈ ಮರಳು ಬೋರಿಗೆ ಮರಳೇ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಹಾಗಾಗಿ ನೀರು ಹರಿವ ನದಿ-ನಾಲೆ, ಹಳ್ಳ-ಕೊಳ್ಳ, ಕೆರೆ-ತೊರೆ, ಹೊಳೆ-ಕಾಲುವೆಗಳ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆಬಂದು ಮೆಕ್ಕಲುಮಣ್ಣು ಶೇಖರಗೊಳ್ಳುವೆಡೆ ಇಂತಹ ಮರಳು ಲಭ್ಯ. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಹರಿದ ನೀರು ತನ್ನ ಪಥ ಬದಲಿಸಿದಾಗ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಂತರ್ಗತ ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮರಳು ನಿರ್ಮಿತ ಭೂಪ್ರದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಭೂ ಮೇಲ್ಮದರದಿಂದ ೧೫-೨೦ ಅಡಿಗಳವರೆಗೆ ಮರಳ ದಟ್ಟ ಸಂಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಉಸುಕಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ೨೦-೩೦ ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲೇ ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಭೈರಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ನೆಲವನ್ನು ತೋಳ್ಬಲದಿಂದಲೇ ಕೊರೆದು ಸೋಸು ಕೊಳವೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್ ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಅಶ್ಶಶಕ್ತಿ ಮೋಟಾರ್ ಬಳಸಿ ನೀರೆತ್ತಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮರಳು ಬೋರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನದಿಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿ ನೀರಿಗಾಗಿ ಸೈನಿಕರು ಕಂಡುಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಸುಲಭ ಸರಳ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಯಂ ಜಲ ಮರುಪೂರಣ- ನವೀಕರಣ ಸಾಧ್ಯತೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ಸಿಹಿ ನೀರನ್ನೇ ನೀಡುವ ಮರಳ ಬೋರುಗಳು ಸರಳ, ಮಿತವ್ಯಯಕಾರಿ. ೩೦ ಅಡಿ ಆಳದಿಂದಷ್ಟೇ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೇ ಯಾವುದೇ ಧಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ.

ನೀರು ಶೋಧಕವಾಗಿ ಮರಳು

ಮರಳ ಬೋರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವಾಗ ಮರಳಿನ ಶೋಧಕ ಗುಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಭೂಗರ್ಭ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಳಿನ ವಯಸ್ಸು ೪೫೦ ಮಿಲಿಯನ್ ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೆಟ್ಟ ಬಂಡೆಗಳು ಸವೆದು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಣ್ಣೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿದೆ ಈ ಮರಳು. ನೀರು ಮತ್ತು ಮರಳಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಪೂರಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪುರಾತನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಮರುತ್ತದೆ.

‘ಅಮೆರಿಕನ್ ವಾಟರ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್’ ನೀರಿನ ಶುದ್ಧೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾ ಶುದ್ಧನೀರಿನ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ದಾಖಲೆಗಳಾದ ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ‘ಸುಶೃತ ಸಂಹಿತೆ’ ಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಶುದ್ಧೀಕರಣವೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದುದು ಎಂದು ಅರುಹಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ ಮಲಿನ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಣಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಕುದಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನ ಶಾಖದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅದ್ದಬೇಕು ಅಥವಾ ಮರಳಿನ ಮೂಲಕ ಸೋಸಬಹುದು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಮರಳನ್ನು ನೀರ ಶುದ್ಧೀಕರಣಕ್ಕೆ ಬಳಸುವುದನ್ನು ೧೭ ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್

ಬೇಕನ್ ಎಂಬುವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹತ್ತು ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸಂಕಲಿಸಿರುವ ಅವನು ಕಡಲತಡಿಯ ಮರಳಲ್ಲಿ ತೂತು ಕೊರೆದಾಗ ಸಿಗುವ ನೀರು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಕಡಲ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಕೊರೆದ ತೂತಿನಿಂದ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಾಗ ಸಾಂದ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಉಪ್ಪಿನ ಲವಣ ಕೆಳಗೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಮರಳಿನ ಮೂಲಕ ಶೋಧಿಸಿದ ನೀರು ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

೧೭೦೩ ರಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯಾದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಲಾಹೈರ್ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯೂ ಮರಳ ಶೋಧಕವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಸಲಹೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಳೆನೀರು ನದಿ ತೀರದ ಮರಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶೇಖರವಾಗಬೇಕು, ಹಾಗೆ ಶೇಖರಗೊಂಡ ನೀರು ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಳ ಬೋರುಗಳು

ಮರಳ ಬೋರುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಡೆ ಚದುರಿ ಹೋಗಿವೆ. ಇದು ಸೀಮಿತ ಜಲದಾಣವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಬದುಕಿಗಾಶ್ರಯ ನೀಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಊರು, ನಗರ, ಕೇರಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಿವ ನೀರಿಗಾಧಾರವೂ ಆಗಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮರಳಬೋರುಗಳು ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಳ್ಳಕೆರೆ, ಪಾವಗಡ, ಮಧುಗಿರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ, ಚನ್ನಗಿರಿ ಬಳಿಯ

ಕಾಕನೂರು, ಜಿಣಗಿ ಹಳ್ಳಿ, ಹಾಗೂ ಹೊಸದುರ್ಗ ಬಳಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಬೋರುಗಳಿವೆ. ಕಾಕನೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮರಳಬೋರುಗಳು ಸದ್ದುಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ರಾಜೇಂದ್ರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನವರ ಪ್ರಕಾರ ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಹರಿಹರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮರಳ ಬೋರುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಪರಶುರಾಂಪುರದ ವೇದಾವತಿ ಮೆಕ್ಕಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮರಳಬೋರುಗಳಿವೆ.

ತುಮಕೂರಿಗೆ ಬರುವ ಹೇಮಾವತಿ ಕಾಲುವೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮರಳ ಬೋರುಗಳಿಗೆ ಜಲಮರುಪೂರಣ ಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ರೈತರು. ಶಿರಾ ಬಳಿಯ ತಾವರಕೆರೆ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತ ಐನೂರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಬೋರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಗವಳ್ಳಿ, ಹಳೆಗುಬ್ಬಿ, ಹೆಬ್ಬೂರು, ಕೊರಟಗೆರೆ, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಶಿವಗಂಗೆ ಬಳಿ

ಡಿ. ಕೊರಟಗೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮರಳ ಬೋರುಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೀರು ಹರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬಹುಶಃ ಸಹಸ್ರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಬಂಡೆಗಳ ಮರಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಗುಲ್ಬರ್ಗದ ಯಾದಗೀರ, ಸೇಡಂ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಕಾಗಿಣ, ಭೀಮಾ, ಕೃಷ್ಣ, ಬೆಣ್ಣೆತೊರೆಯ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಲಾರ್, ಪಾಪಾಗ್ನಿ ಹೊಳೆ ತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರಳ ಬೋರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣ, ನಂಜನಗೂಡು, ಯಳಂದೂರು

ಪ್ರದೇಶದ ಕಬಿನಿ, ಚಿಕ್ಕಹೊಳೆ, ಸುವರ್ಣಾವತಿ ಜಲಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರಳಬೋರುಗಳಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಮೀಪದ ತಿಪ್ಪಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿ, ಕನಕಪುರ, ರಾಮನಗರ, ದೇವನಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೇರಳದ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ, ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಜನರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿವೆ. ಉಡುಪಿ, ಕುಂದಾಪುರ ಕಡಲತಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರರು ಕುಡುಮವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮರಳಬೋರು ಬಲ್ಲವರ ಮಾತುಗಳು

“ಒಂದು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಗೆ ಹಳ್ಳ ತುಂಬಿ ಹರಿದರೆ ಮರಳಬೋರಿನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ನೀರು ಲಭ್ಯ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಜಿಯೋ ವಾಟರ್ ಬೋರ್ಡ್‌ನ ದೇವರಾಜ ರೆಡ್ಡಿ. ವೇದಾವತಿ ನದಿ ಪಾತ್ರದ ಜನರು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಆಳದ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ತೋಡಿಸಲು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮರಳ ಬೋರುಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತ ಎಂಬ ಸಾಮೂಹಿಕ ಅರಿವು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಇವರ ವಾದ. ತುಮಕೂರಿನ ನಾಗವಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದ ಕೃಷಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ತೋಟದಲ್ಲಿನ ಮರಳು ಬೋರಿನಲ್ಲಿ ೪ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸತತವಾಗಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಅದೇ ಪಕ್ಕದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ೧೦ ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ೨೨ ಕಡೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರೂ ಸಹ ಮರದ ಬೇರಿನ ವಾಸನೆ ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮರಳ ಬೋರು ಕೊರೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರಾದ ಡಿ. ಕೊರಟಗೆರೆಯ ರೇಣುಕಪ್ಪ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕರಾದ ಸಿದ್ಧರಾಜು ಪ್ರಕಾರ ಈ ಬೋರುಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯಲು ತಗುಲುವ ಖರ್ಚು ೭೦೦ ರೂ. ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವರ ಅನುಭವದ ಪ್ರಕಾರ ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮರಳಾಧಾರಿತ. ಬಿಳಿಮರಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಹಿನೀರು ಲಭ್ಯ. ಮರಳು ಕಪ್ಪಾದಷ್ಟೂ ನೀರು ಒಗರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೀತಿ ಕಿಲುಬು ನೀರು. ಕುಡಿಯಲನರ್ಹವಾದರೂ ಕೃಷಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಜೇಡಿಮಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕಿ ನಂತರ ಮರಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ಬಹುತೇಕ ನೀರು ಲಭ್ಯ. ದಪ್ಪ ಮರಳಾದರೆ ನೀರು ಹೆಚ್ಚು, ಸಣ್ಣ ಮರಳಾದರೆ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಮಣ್ಣು ಮಿಶ್ರಿತ ಅಂಟು ಮರಳಾದರೆ ನೀರು ಕಡಿಮೆ. ಕೊರೆಯುವಾಗ ಬಂದ ಮರಳನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಉರುಬಿದಾಗ ಹೊರಬರುವ ಗಾಳಿಯ ರಭಸದಲ್ಲೇ ನೀರ ಇರುವಿಕೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇವರ ಸ್ವಯಂ ಅನುಭವದ ಸಾರ. ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಮರಳಬೋರು ಕೊರೆಯಲು ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚು ಬರುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ರಾಜೇಂದ್ರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಮಾಲೀಕರಾದ ರಾಜಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅವರ ತಂದೆ ಬೋರ್ ತಮ್ಮಣ್ಣ ದಶಕಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಬೋರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸುಧಾರಿತ ಸಲಕರಣೆಗಳ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಲೇಠನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮರಳಬೋರು ಪುನಶ್ಚೇತನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗ

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪರಶುರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರತೆಗೆ ನೂತನ ಹಾಗೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಪ್ರಯೋಗವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವೇದಾವತಿ ನದಿ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ೩೩೦ ಮೀಟರ್ ಉದ್ದ, ೨೫ ಅಡಿ ಅಗಲ, ಹಾಗೂ ೨೦ ಅಡಿ ಆಳದ ಅಂತರ್ಗತ ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಳೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ಬಂಡೆ ಸಿಗುವವರೆಗೂ ಮರಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಜೇಡಿಮಣ್ಣನ್ನು ತುಂಬಿ ಅಂತರ್ಗತ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಿಮೆಂಟು ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆಯಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಕೊರೆತ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗಿದ್ದು ತೆಗೆದ ಮರಳಿನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ೩೦೦೦ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್‌ನಷ್ಟು ಜೇಡಿಮಣ್ಣನ್ನು ತುಂಬಲಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಮೇಲ್ಮೈಪದರವನ್ನು ಸಮತಟ್ಟು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

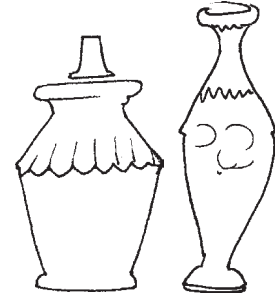
ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಾಗಿ ೯ ಕಿ.ಮೀ. ನಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಮರಳಬೋರುಗಳು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಂಡಿರುವುದು ವಿಶೇಷ.

ಮರಳು ಬೋರನ್ನು ಹಾಕುವ ವಿಧಾನ

ಮರಳ ಬೋರನ್ನು ಹಾಕುವುದು ಸುಲಭ, ಸರಳ, ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯರಿಂದಲೇ ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ. ಇದರಲ್ಲೇ ನೀರಿನ ವಿಫಲತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ಬೇಡಿಕೆಯಿರುವ ಹಾಗೂ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಬೋರನ್ನು ಹಾಕಲೆಂದೇ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ವಲಯ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕೊರೆಯುವವರೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ಉಪವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲ ಹಾರ್ಡ್‌ವೇರ್ ಶಾಪ್‌ಗಳೂ ಇದಕ್ಕೊಂದೇ ರೂಪಿಸಿದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರಾದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಬೋರು ಕೊರೆವವರ ನಿರ್ದೇಶನ ಹಾಗೂ ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅದರ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬೋರು ಕೊರೆಯಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಿರುವುದು: ಮಣ್ಣು ಕೊರೆಯುವ ಕಟ್ಟರ್. (ನೆಲ ಭೈರಿಗೆ) ಕೇಸಿಂಗ್ ಪೈಪ್‌ಗಳು (ಇದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ನೀರನ್ನಷ್ಟೆ ಒಳಗೆಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಕ್ಸಲ್ ಬ್ಲೇಡ್‌ನಿಂದ ಸೀಳು ಸೀಳಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಾಂತರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವೆಡೆ ಸಣ್ಣ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಸುತ್ತ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಅಥವಾ ತೆಂಗು ಹುರಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದು ಮರಳು ಶೋಧಕವಾಗುತ್ತದೆ), ಮರಳು ಎತ್ತುವ ಉಪಕರಣ ಶೆಲ್, ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಮರಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ತೆಗೆಯಲು ಎರಡು ಕ್ಲಾಂಪ್‌ಗಳು, ಕೈಕ್ಲಾಂಪ್‌ಗಳು, ಚೈನ್, ಸ್ಪ್ಯಾನರ್, ವೈರ್‌ಗಳು, ಕಟ್ಟಿಂಗ್ ಪ್ಲೇಯರ್, ಫುಟ್ ವಾಲ್ವ್‌ಗಳು, ಬಟಾಣಿ ಜಲ್ಲಿ, ೩ ರಿಂದ ೭ ಅಶ್ವಶಕ್ತಿ ಮೋಟಾರು, ಅವಶ್ಯವಿದ್ದೆಡೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್‌ಗಳು.

ಮೊದಲು ನೆಲಭೈರಿಗೆಯ ಅಡಿಯನ್ನು ಕೊರೆಯಲನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ನೆಲವನ್ನು ಮೆದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರು ಕೈನಿಂದಲೇ ಮಣ್ಣು ಕೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ೨೦ ಇಂದ ೩೦ ಅಡಿಗಳ ಆಳದಲ್ಲಿ ನೀರು-ಮರಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಚೈನ್‌ಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮರಳೆತ್ತುವ ಶೆಲ್ ಬಳಸಿ ಮರಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಕುಟ್ಟಿ ಮೇಲೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ರಂಧ್ರ ಕೊರೆದ ಪಿವಿಸಿ ಪೈಪನ್ನು ಕಟ್ಟರ್ ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾ ಗಟ್ಟಿ ಬಂಡೆ ಅಥವಾ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲ ಸಿಕ್ಕಾಗ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿವಿಸಿ ಪೈಪ್ ಹೊರ ಮೇಲ್ಮೈ ಸುತ್ತ ಬಟಾಣಿ ಜಲ್ಲಿಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಮೂಲಕ ಮರಳು ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದು. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸೋಸುಬಾವಿಗೆ ನೀರಿನ ವಿಫಲತೆಗಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮೂರರಿಂದ ಏಳು ಅಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಮೋಟಾರುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವಿದ್ದು ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್ ಬಳಸಿ ನೀರನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರೇಣುಕಾ ಮಂಜುನಾಥ್ ಹವ್ಯಾಸಿ ಬರಹಗಾರರು. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದಿಂದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪ್ರತೀಕೋದ್ಯಮ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಪದವೀಧರ. ಮೂಲತಃ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಗುಬ್ಬಿಯವರು.

ಅಟ ಸೇರಿರುವ ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿ

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಎಸ್. ಭಡ್ಡಿ

ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜಾಣ್ಮೆ. ಇದು ಸನ್ನೆ ಸೂತ್ರದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ನೀರೆತ್ತಲು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಧನ. ಇಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಿತ ಬಳಕೆಯಿತ್ತು. ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹಾನಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಕರ ದಿನಚರಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಈಗ ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯ ಪರಿಚಯ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಅದು ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮಗು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಜ್ವರ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಊರಿಂದ ಒಂದಿಬ್ಬರು ದಿಢೀರನೆ ಬಂದಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ನನ್ನಾಕೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಂದವರದರು ಸೌಜನ್ಯ ಮೀರಲಾರದೆ ಅರ್ಜೆಂಟ್ ಮೀಟಿಂಗ್ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದೆ. ನಾಲ್ಕಾರು ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಘೋನಾಯಿಸಿದೆ. ಹತ್ತು ರೂ. ಖರ್ಚಾಯಿತೇ ವಿನಾ ಒಂದು ಪೈಸೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಪೆಚ್ಚು ಮೋರೆ ಹಾಕಿ ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೇ ಮನೆಯ ಗೇಟ್ ತೆಗೆದಾಗ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಗು ಕಿಲಕಿಲ ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಕಜ್ಜಾಯದ ಪರಿಮಳ. ಅವಳು ನೆಂಟರ ಕಡೆಯ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಕುಂಕುಮ ಕೊಟ್ಟು ಸೀರೆ ಕೈಗಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಾಸಿವೆ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅವಳ ದುಡ್ಡು ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿತ್ತು.

ನಿಜ, ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೆಂದರೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ತೂಗಿಸುವ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ. ಹಣವನ್ನು ಸಾಲ ಬೇಡಿಯಾದರೂ ತರಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀರು ಸಿಗದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತೋಟದ ಅವಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಳಧಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಜುಳುಜುಳು ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಲರೇಖೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವಳೆಯ ನೀರಿನಗುಂಟ ನಡೆದು ಕಾಲು ತೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿ ನೀರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದೀತು ? ತೋಟದ ತಲೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ, ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ಕೆರೆಯ ತುಂಬ ತುಳುಕಿಸುವಷ್ಟು ನೀರ ತುಂಬಿಟ್ಟವರಾದರೂ ಯಾರು ? ನೀರಬಾರಿ ಯ ದಿನ ಮಾರು, ಕಣೆಯ (ಮನೆಯ ಆಳುಗಳು) ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಷ್ಟೂ ನೀರನ್ನು ಕೆರೆ-ಕೆರೆದು ಎತ್ತಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಬರಿದು ಮಾಡಿಟ್ಟರೂ ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತದೇ ಘನಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಗುಟ್ಟಾದರೂ ಏನು? ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೊಳೆಯದೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೆರೆಯೆಡೆಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹಾಗೆ ಕಲ್ಲು ಎಸೆಯಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ಪಳಕ್ಕನೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿ, ಬಿದ್ದ ಕ್ಷಣವೇ ಒಂದಷ್ಟು ನೀರು ಮೇಲೆ ಚಿಮ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ, ಅದರ ಸುತ್ತ ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಲೆಗಳು...ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಂತೂ ಸತ್ಯ.

ಹೌದು, ಆ ಕೆರೆಯೆಂಬೋ ಕೆರೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ನೀರಿನ ಖಜಾನೆ. ತೋಡಿದಷ್ಟೂ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ, ಬಗೆದಷ್ಟೂ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸೆಲೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಟಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆಳೆದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನೀರಬಾರಿಯ ದಿನವೆಂದರೆ ನಾನಂತಲೇ ಅಲ್ಲ, ನಾನು, ನನ್ನಂಥ ಎಲ್ಲ ಚಿಣ್ಣರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದು ಜಲಹಬ್ಬ.

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾರು, ಕಣೆಯ ಬಂದು ಜೊಟ್ಟೆ, ತಟ್ಟೆ, ಹಾಳೆ, ಗುದ್ದಲಿಗಳನ್ನು

ಜೋಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಆ ಹತ್ಯಾಗಳ ಶಬ್ದವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಕೇಕೆ ಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಉಳಿದ ದಿನ ಅಮ್ಮ ಗೋಗರೆದು ಕರೆದರೂ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೇಳಲು ಒಲ್ಲದ ನಾವು, ಅಂದು ಏಳಕ್ಕಲ್ಲ ಆಸರಿ ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಚೆಡ್ಡಿ ಏರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತೋಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ತೀರಾ, ನೀರಲ್ಲಿ ಆಡಡ್ಡೋ ತಮಾ, ಥಂಡಿಯಾದ್ರೆ ಏನು ಕಥೆ ? ಎಂಬ ಅಮ್ಮನ ಕಾಳಜಿಯಾಗಲಿ, ಕೆರೆ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪೋರೊ ಬಿದ್ದೋಕು ಎಂಬ ಅಜ್ಜಿಯ ಆತಂಕವಾಗಲೀ ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪ, ಅಪ್ಪಪ್ಪ ಗದರಿದರೆ ಮಾತ್ರ ತಡೆಯಲಾಗದ ದುಃಖ.

ಅಂಥದೊಂದು ಸಂಭ್ರಮದ ಹಿಂದೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆ ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಲೀ, ಅತ್ಯಂತ ಕರಾರುವಾಕೆ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗೆಗಾಗಲೀ, ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಕುರಿತು ಅರಿಯುವ ತಾಳ್ಮೆಯಾಗಲೀ, ವಯಸ್ಸಾಗಲೀ ನಮ್ಮದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂದು ಆ ನೀರಾಟದ ನಡುವೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಕುತೂಹಲ, ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಮೊಳೆತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಇಂದು ಉತ್ತರ ದೊರಕುತ್ತಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅಂದಿನಂತೆಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಅಂಥ ನೀರುಬಾರಿಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ, ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಜಲ ನಿರ್ವಹಣಾ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆ ಪೊಣಿಸುವ ಪ್ರಮಯೇವೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ?

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷಿಕರ, ಅದರಲ್ಲೂ ಅಡಕೆ ಬೆಳೆಗಾರರ ದಿನಚರಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ಕಾಣೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಜಗುಲಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಜೊಟ್ಟೆ' ಗಳು ಇಂದು ಬಹುತೇಕ ಅಟ್ಟಿ ಸೇರಿವೆ, ಕೆಲವರು ಶುದ್ಧ ತಾಮ್ರದ ಜೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮುರಿಸಿ ಪಾತ್ರೆ-ಪಗಡೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮಾರಿ ಕೈತೊಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಜೊಟ್ಟೆಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳು ಯಾವ ಪರಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ ಎಂದರೆ ಜೊಟ್ಟೆ ಎಳೆ ಕಟ್ಟುವುದೂ ಅಲ್ಲಿನ ಮಂದಿಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಇಂದು ಆ ಸಂಭ್ರಮ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಉಳಿದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ, ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ಆ ಭಾಗದ ಕೃಷಿಕರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಸ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಶಿಸಿಹೋಗಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಆಗಿನ ನೀರಿನ ಸಮೃದ್ಧಿ ಸಹ. ಇದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಮಾನವ ಶ್ರಮದ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಕೊಸರಾಡಿದರೂ ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಬಗೆಯಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟೇ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಮೂರಾಲ್ಕು ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದು ಫಸಲು ಮನೆಗೊಯ್ಯುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಬರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್‌ಗಳು ಕೆಸರು ಕೊಸರನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬಟಾ ಬಯಲು ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಅಡಕೆ ತೋಟವನ್ನೇ ಬರಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಚಂಡ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಸಸಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಜೊಟ್ಟೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೊಂದು ನಾಜೂಕಿತ್ತು. ಜಾಣ್ಮೆಯಿತ್ತು. ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಷ್ಟು ನೀರೆತ್ತಿದರೆ, ಎಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರು

ಹಾಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಯಾವ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಕೊರತೆ ಎಂಬ ಪದವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಜೊಟ್ಟೆಯೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ನಿಖರ ಸನ್ನೆ ಸೂತ್ರದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ನೀರೆತ್ತಲು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆ ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು. ಇದೆ ಏತದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸರಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕೈದು ಬಂದಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದಾದಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಜೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಎತ್ತಿ ಅವಳಿಗೆ ಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅಗಲ ಬಾಯಿ ಇರುವ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಒಂದು ಕೊಕ್ಕೆಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಜೊಟ್ಟೆಗಳ ಕೈ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ ನೀರೆತ್ತುವುದು ಸುಲಭ. ಗಳದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಲಂಬವಾಗಿ ಜೊಟ್ಟೆ ಎಳೆ (ಉದ್ದದ ಅಡಕೆ ಮರ) ಕಟ್ಟಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಎರಡು ಕಂಬಗಳು. ಎಳೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರದ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆರ-ಭಾರ ಆಟದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕೆರೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಟ್ಟಣೆಗೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೊಟ್ಟೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಜಾಗ ಬಿಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಟ್ಟಣೆಗೆಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇಡೀ ಏತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೀರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ತೋಟದ ಗುಂಟೆ 'ಅವಳೆ' ತೋಡಿರಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಟ್ಟಣೆಗೆಯ ಮುಂದೆ, ಕೆರೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮನುಷ್ಯ, ಜೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಜೊಟ್ಟೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಕೈ ಸಡಿಲ ಬಿಟ್ಟು ಗಳವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಜೊಟ್ಟೆ ಎಳೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕಲ್ಲು ಹಿಂಬಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಲುವೆಯ ದಿಂಡಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆನಿಸಿ ಮೊಗಚುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ಜೊಟ್ಟೆ ಎಳೆದು ನೀರು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.... ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬರುವ ನೀರನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಳೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಸಿಗಳ ಬುಡಕ್ಕೆ ತೋಕು (ಹಾರಿಸು) ತ್ತಾನೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸಸಿಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹಾಯಿಸಿ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳೆಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಎಲ್ಲ ಸಸಿಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸಿ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ನೀರನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಅವಳೆಯತ್ತ ತಿರುಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರಿತ ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆ ಸುತ್ತಲಿನ ನಾಲ್ಕಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜಮೀನಿಗೆ ಜಲಾಶ್ರಯ ತಾಣವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆರೆ ಯಾರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಅಂಥವರು ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕುದಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರಾದರೂ, ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಸಹ ಎಲ್ಲ ಬಳಕೆದಾರರ ಆದ್ಯ ಹೊಣೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರಿನ ಬಳಕೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೆರೆಯ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದ ಕರ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನದ (ಅಡಕೆ) ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಪಾವತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಳಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ವಿವಾದವೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆ ತಲೆದೋರಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಬಳಕೆದಾರರು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಅದನ್ನು ಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ವರ್ಷದ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತು ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹದ ಪ್ರಮಾಣ, ಆ ವರ್ಷದ ಮಳೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ನೀರಿಗೆ ಪಾಳಿ ಪಟ್ಟಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕೊರತೆಯೆಂಬುದೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಜಮೀನಿನವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನೀರು; ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕರ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಆ ವರ್ಷ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ ಎಂದೆನ್ನಿಸಿದರೆ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ

ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಇಳಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಮಳೆಗಾಲ ಆರಂಭವಾಗುವವರೆಗೂ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಜೊಟ್ಟೆ ಪದ್ಧತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ ಒಂದಿನಿತೂ ನೀರು ವೃಥಾ ಪೋಲಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸುವುದು. ಮಾನವ ಶ್ರಮದಿಂದ ನೀರೆತ್ತುವುದರಿಂದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿನ ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಕೆರೆಯ ಮೇಲ್ಮೈನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುವ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರೆತ್ತಿದಾಗ ಖಾಲಿಯಾದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜಲಸೆಲೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅದು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮಳೆ ನೀರಿಗೆ ಅಂತಿಮ ತಾಣ ಕೆರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂತರ್ಜಲ, ತೇವಾಂಶ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದು ಅವಳಿಗಳು. ಅವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಒಂದಷ್ಟು ಇಂಗಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತಂಪಾಗಿರಿಸುತ್ತದೆ. ಜತೆಗೆ ಇಂಥ ಅವಳಿಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ, ತುಸು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹೊಂಡದಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರು ಇಂಥ ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡು ಇಂಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಠಿಣದಾದರೆ, ಇನ್ನು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಳಿ ಮತ್ತು ಹೊಂಡಗಳು ಮಳೆ ನೀರು ಇಂಗಿಸುವ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ತೋಟದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಒಂದು ಹನಿ ನೀರು ಸಹ ಹೊರಹೋಗದಂತೆ ಈ ಅವಳಿಗಳು ತಡೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಈ ಅವಳಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿ (ಆಳಮಾಡಿ) ಮಣ್ಣನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕ ದಂಡೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ನೀರಿಂಗಲು ಇದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಹಕಾರಿ; ಅದೇ ರೀತಿ ಅವಳಿಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹೊಂಡ ಸಹ. ಹೀಗೆ ಇಂಗಿದ ನೀರು ಪುನಃ ಕೆರೆಯನ್ನೇ ಬಂದು ಸೇರುವುದು ವಿಶೇಷ.

ಇಂದು ಜೊಟ್ಟೆಗಳು ಮರೆಯಾಗಿವೆ. ಪರಿಣಾಮ, ಕೆರೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡವಾಗಿದೆ. ಜೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಕೆರೆಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗಳಂತೂ ಕಂದಿ ಹೋಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನೀರಿಂಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಂತೂ ದೂರದ ಮಾತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಜಮೀನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ನೀರು ದೊರೆಯಲೇಬೇಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ನಮ್ಮ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಾವೇ ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಇದೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೃಷಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳು ಭಾರತದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೇ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ಸಕಾಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ:

- ಅವಳಿ: ನೀರು ಹರಿಯಲು ಮಾಡಿದ ಪುಟ್ಟ ಕಾಲುವೆ
- ಕಟ್ಟೆ : ಬಾಳೆ ದಿಂಡು, ಸೋಗೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಬದುವಿನಂಥ ಸಾಧನ
- ಹಾಳೆ: ತುಸು ಗುಂಡಿಯಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ತಟ್ಟೆ
- ಅಪ್ಪಪ್ಪ : ದೊಡ್ಡಪ್ಪ
- ನೀರಬಾರಿ: ವಾರದ ನೀರಿನ ಸರದಿ ಅಥವಾ ಪಾಳಿ
- ಬರಸು: ಒಣಗುವುದು

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಎಸ್. ಭಡ್ಡಿ ಪತ್ರಕರ್ತರು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ೧೪ ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವ. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಉಪಸಂಪಾದಕ. ನೀರು-ನೆರಳು ಅಂಕಣ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಂದನ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟ.

ಸುಕಂಗಳೆಂಬ ಸುಜಲ ಕಂದ್ರಗಳು

ರವಿಶಂಕರ ದೊಡ್ಡಮಾಣಿ

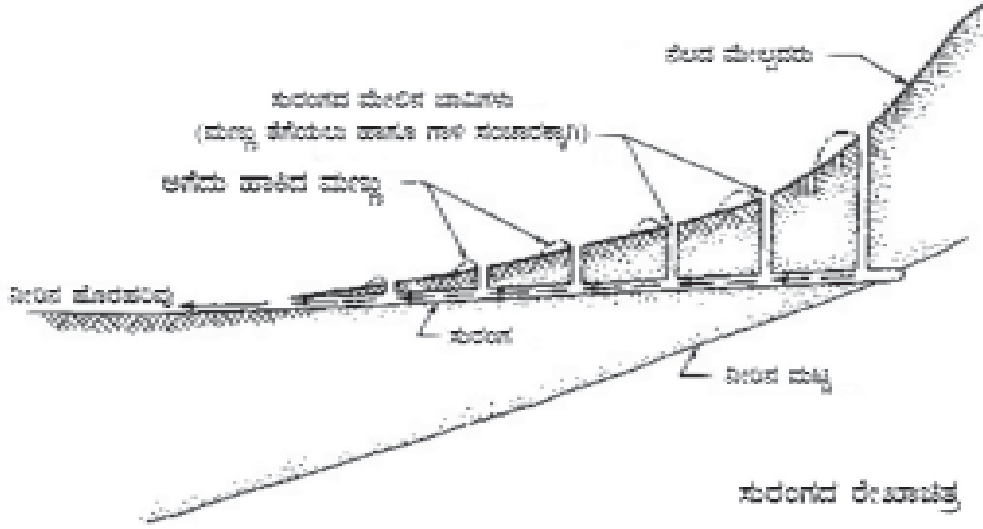
ಸುರಂಗಳೂ ಸ್ವಚ್ಛ, ಶುದ್ಧ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಾಗುವ ರಂದ್ರಗಳು. ರೈತರಿಗೆ ನೀರಾಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸುರಂಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸುರಂಗಳೂ ಇರುವಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೆರೆಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ರಚನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಸೂಕ್ತ.

ನೋಡಿ, ಇದು ನಮಗೆ ಬದುಕು ನೀಡಿದ ಸುರಂ. ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಬಾರದ ಸುರಂ. ಈ ಸುರಂ ಮತ್ತು ಕೆರೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ತೋಟ ಹೇಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಒಗಟೊಂದನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಿರಾಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು. ನಿಜ, ನದಿ ಬದಿಗಳಲ್ಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪಾಠಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ತುಂಬಾ ಸಿಂಧೂ, ಹರಪ್ಪಾ, ಮೊಹೆಂಜದಾರೋ... ಹೀಗೆ ದೂರದ ಊರಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನೆಲಮೂಲ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲೂ ಅಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಪ್ಯಾರಾ ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸುರಂಗಳ ಮೇಲಿನ ಜ್ಞಾನ, ಅನುಭವಗಳು ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಬೋರ್‌ವೆಲ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಳೆಯ ಜಲಸೇಚನಾ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಎಳೆದು ತರುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ... ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಂತೂ ನಾವು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸುರಂಗಳೂ ಎಂದರೆ ಸ್ವಚ್ಛ, ಶುದ್ಧ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಾಗುವ ರಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೀಲೇಶ್ವರ ಸಮೀಪದ ಕೋಂಗೋಟು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಸರಗೋಡು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ... ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ರೈತರಿಗೆ ನೀರಾಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸುರಂಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜಲಸಂಗ್ರಹಣೆಗಾಗಿ ಸುರಂಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬಹುತೇಕ ಸುರಂಗಳೂ ಇರುವಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೆರೆಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಅಂತಹ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸುರಂಗಳೂ ನಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಲಸಂರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಸುರಂಗಳೂ ಗುಡ್ಡಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಾಗುವ ಅಡ್ಡವಾದ ರಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಬಯಲು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಗುಡ್ಡಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವು ಇನ್ನೂ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನೇರವಾದ ಅಡ್ಡ ರಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದಾಗ ಆ ರಂದ್ರಗಳ ತುದಿಯು ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತದೆ. ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆಯ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ನೀರು ಸುರಂಗಳ ಮೂಲಕ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೊಡ-ಬಾಲ್ಡಿಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನೀರು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಸುರಂಗಳ ಪದ್ಧತಿ ರೈತರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿದೆ.

ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಸುರಂ ಯಾವುದು? ಎಲ್ಲಿದೆ? ಮೊದಲ ಸುರಂ ತೋಡಿದವರು

ಯಾರು? ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ನಿಖರ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸುರಂಗದ ಆರಂಭದ ಕಾಲ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ.

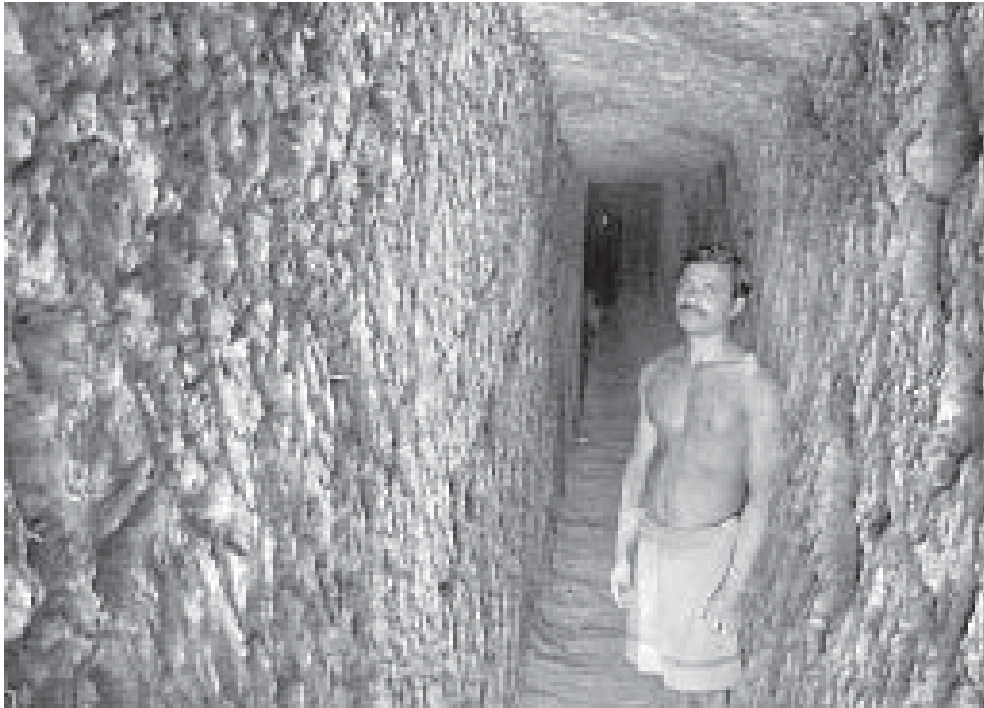
ಇರಾನ್ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪೂರ್ವ ಏಷ್ಯಾದ ಕೆಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಂಗದಂತಹ ರಚನೆಗಳಾದ ಘನಾಟ್ಸ್ ಅಥವಾ ಕನಾಟ್‌ಗಳು ಸುಮಾರು ೨೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೬ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇರಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ರಂಧ್ರಗಳ ಕಾಲ ಆರಂಭವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಕನಾಟ್‌ಗಳು ಮೈಲುಗಟ್ಟಲೆ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದುವಂತೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ನೀರನ್ನು ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ನಗರ ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಈ ವಿಧಾನವು ಅರಬ್ ವರ್ತಕರ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಕರಾವಳಿ ತೀರವನ್ನು ತಲುಪಿರಬಹುದೆಂದು ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತುಘಲಕ್ ದೊರೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು ಎಂಬ ವಾದವನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಉತ್ಖನನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ರನಾಯಕ ತೋಡಿಸಿದ ಸುರಂಗಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಆ ಸುರಂಗಗಳು ನೀರಿಗಾಗಿ ತೋಡಿದವುಗಳಾಗಿರದೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹೊರದಾಟಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಹಸ್ಯ ದಾರಿಗಳಾಗಿವೆ. ಸುರಂಗಗಳು ಕೂಡಾ ಅದೇ ತೆರನಾದ ರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ನೀರು ತೋಡುವ ಸುರಂಗಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಇಂತಹ ಮನುಷ್ಯ ನಿರ್ಮಿತ ಗುಹೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸರಾಸರಿ ೩೫೦೦ ಮಿ.ಮೀ. ಮಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಸ್ವಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅದು ಮಳೆನೀರನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಎತ್ತರ-ತಗ್ಗು, ಗುಡ್ಡ-ಬೆಟ್ಟಗಳ ಪ್ರದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿಗಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಏಳುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡೆಯ ಇಳಿಜಾರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯನ್ನು ತೋಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ನೀರನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ. ಹಾಗಾಗಿ ಗುಡ್ಡಗಳ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸುರಂಗ ತೋಡುವ ಮುನ್ನ ಗುಡ್ಡೆಯ ಇಳಿಜಾರು, ಮಣ್ಣಿನ ಸ್ವಭಾವ, ಭೂಮಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಳಿದವರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ.

ಆದರೆ, ಸುರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾರ್ಯ ಸುಲಭದ್ದೇನಲ್ಲ. ಒಂದೆಡೆ ಬೆಳಕಿನ ಕೊರತೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಆಮ್ಲಜನಕದ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಹಸಿಮಣ್ಣಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷತೆಯ ಕೊರತೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುರಂಗ ಕೊರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾರೆ, ಪಿಕ್ಕಾಸು, ಸಣ್ಣ ಉಳಿಯಂತಹ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಬೆಳಕು ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಗಲು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಾದರೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ಸುರಂಗದ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ಬೆಳಕು ಒಳಗಡೆಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಾದರೆ ಅದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ, ಅಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಲೂ ತತ್ಪಾರ. ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೋ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೋ ಸುರಂಗದ ಕಾಮಗಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾದರೆ ಕ್ಯಾಂಡಲ್ ಅಥವಾ ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪಗಳು ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಉಗುಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂಗಾರಾಮ್ನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಿಂದ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಉಸಿರಾಟ ಕಷ್ಟಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸೌಮ್ಯ ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ಕ್ಯಾಂಡಲ್ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸುರಂಗದ ಒಳಗೆ ಆಮ್ಲಜನಕದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವ ಉಂಟಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹೊರಬಂದು ಶುದ್ಧ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಒಳಸಾಗಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೋಡುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸುರಂಗ ತೋಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿದರೂ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಸುರಂಗದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸುರಂಗ ತೋಡಲು ವಿಶೇಷ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳಿಲ್ಲ.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವದ ಮುರಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ (ಲ್ಯಾಟರೈಟ್) ಸುರಂಗವು ಕುಸಿದು ಬೀಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ. ಇತರ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಾದರೆ ಸುರಂಗ ತೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಣ್ಣು ಕುಸಿದು ಬೀಳಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸುರಂಗದ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮಣ್ಣು ತೋಡುತ್ತಾ ಒಳಸಾಗಿದಂತೆ ಕಗ್ಗಲ್ಲು ಎದುರಾದರೆ ಸುರಂಗದ ದಾರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸುರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು

ಕವಲುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡನಡ್ಡದ ಬಳಿಯ ಅಮೈ ಮಹಾಲಿಂಗ ನಾಯ್ಕ ನೆನಪಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಳಿಜಾರಾದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನೀರಿಗೆ ಇತರ ಆಸರೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸುರಂಗ ತೋಡಲು ಹೊರಟ ನಾಯ್ಕರಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆತದ್ದು ತಾವು ತೋಡಿದ ಐದನೆಯ ಸುರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳಿನ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಅವರು ತೋಡಿದ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಸುರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹನಿ ನೀರು ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುರಂಗದೊಳಗೆ ಒಂದೆರಡು ಕವಲುಗಳನ್ನು ತೋಡಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಜಲಭಾಗ್ಯ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತೋಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಸುರಂಗಗಳ ಸರಾಸರಿ ಉದ್ದ ಐವತ್ತು ಮೀಟರ್‌ಗಳಾಗಬಹುದು. ಕೊನೆಗೂ ಐದನೆಯ ಸುರಂಗ ಅವರ ಕೈಸೇರಿದಾಗ ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಶ್ರಮದ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಮುಸಿಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಹುರುಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಮತ್ತೆರಡು ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಎರಡೆಕರೆ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಾರಣಾಶಿ ವರ್ಷದ ಕೃಷಿಕ - ೨೦೦೪ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಸುರಂಗದಲ್ಲಿ ನೀರ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವರು ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಇಂಗುಗುಂಡಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಮೈಯ ಪಾಳು ಸುರಂಗಗಳಿಗೆ ಈಗ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಥಾ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಳೆನೀರನ್ನು ತುಂಬಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಾಯ್ಕರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಲಮೂಲಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಸುರಂಗದಿಂದ ಮೇಲೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಸುರಂಗಗಳ ಮೂಲಕ ನೀರಿಂಗಿಸುವ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹಾಳು ಸುರಂಗವೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾದ ನೀರ ನಿಧಿಯಾಗಬಹುದು.

ಸುರಂಗ ತೋಡುವ ಮುನ್ನ ನೀರಮೂಲಗಳ ಪತ್ತೆಗಾಗಿ ಗೆದ್ದಲುಗಳ ಹುತ್ತ, ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಗಿಡಗಳ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಹಾಶೋಧ ಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬಯಲುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೃಷಿಕರ ತೋಟಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಸುರಂಗಗಳು ವರದಾನವಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹಗಲಿನ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದು ಸಂಜೆಯಿಂದ ನಡುರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುರಂಗಗಳ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡ ಕೃಷಿಕರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲೂ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ಈ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರಿಂದ ತೋಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

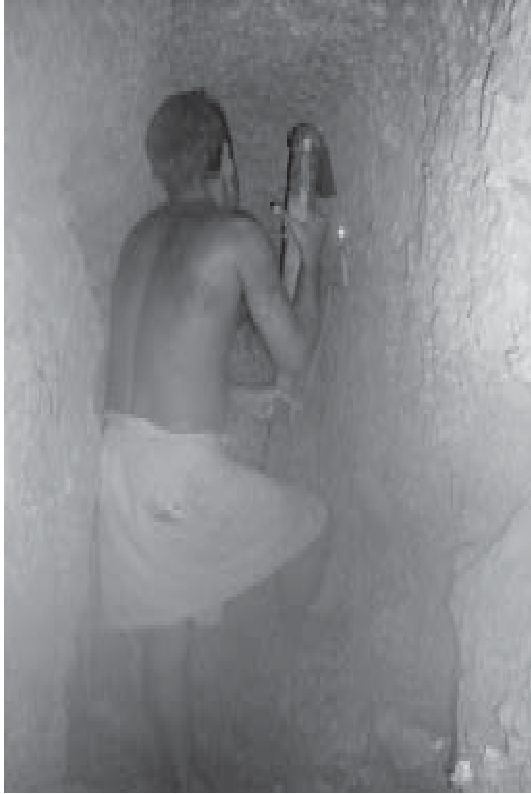
ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸುರಂಗ ಅಂದರೆ ಸಾಧಾರಣ ೨ ಅಡಿ ಅಗಲ ಮತ್ತು ೬ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ. ನೀರನ್ನು ಹೊರತರಲು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಣ್ಣ ಸುರಂಗಗಳು ಸಾಕಾಗಬಹುದಾದರೂ, ತೋಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಓಡಾಟದ ಅನುಕೂಲಕಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಅಳತೆಯ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೆರ್ಮುಡ್ ಬಳಿಯ ಸಣ್ಣ ಸುರಂಗವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಸಾಗಿದ ಮೂರು ಜನರು ಉಸಿರಾಟದ ವಾಯುವಿನ ತೊಂದರೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಅಸುನೀಗಿದ ಕಹಿ ಘಟನೆಯಿಂದಾಗಿ ನಂತರ ತೋಡಿದ ಸುರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಸುರಂಗದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಡಗೆ (ಬುಟ್ಟಿ)ಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೊರತರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಬುಟ್ಟಿಯ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೊಣಕಾಲನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಸಿ ಕುಂಟುತ್ತಾ ಸಾಗಿಕೊಂಡು ಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊರಸಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರದ ಸೋಗೆ (ಎಲ್)ಯನ್ನು ತಂದು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿದ ಹೆಡಗೆಯನ್ನು ಅದರ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಎಳೆದು ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳ ಪ್ರಕಾರವೂ ಸುರಂಗಗಳು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅತಿಯಾದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಬೀಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೂಕಾಲು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಮಣ್ಣು ತೋಡಲು ಸರಾಸರಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕಾಗಬಹುದು. ನಿಡುವಜೆಯ ತಿರುಮಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತೋಡಿಸಿದ ೩೩೦ ಅಡಿ ಉದ್ದದ ಸುರಂಗವನ್ನು ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತೋಡಲು ೨೬,೪೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಕಾಸರಗೋಡು

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವಾದ ಪೊಸಡಿಗುಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೦೦೦ ಸುರಂಗಗಳಿವೆ.

ಸುರಂಗದಿಂದ ಲಭಿಸುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸುರಂಗದಿಂದ ಪ್ರತಿ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ೨ ರಿಂದ ೬ ಲೀಟರ್‌ನಷ್ಟು ನೀರು ಹೊರಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೊರಬಂದ ನೀರನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಎಕುರ್ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹವ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಎಕುರ್ ಎಂದರೆ ಸಂಗ್ರಹ ಎಂದರ್ಥ. ಕಾಸರಗೋಡಿಗೆ ಸನಿಹದ ಕುದ್ರೆಪ್ಪಾಡಿಯ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಕುರ್‌ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೀರನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗೆ ತುಂಬಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೋಟಾರುಪಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಳ್ಳೇರಿಯಾ ಬಳಿಯ ಕೊಟ್ಟಂಗುಳಿ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಅವರ ಸುರಂಗದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಎಕರೆಯಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಕೆರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ನೀರು ಕೆಳ ಸಾಗಿ ಭಟ್ಟರ ಐದು ಎಕರೆ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರುಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿ - ಮಲೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ.

ನೀರನ್ನು ಸುರಂಗದಿಂದ ದೂರ ಸಾಗಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರದ ದಬ್ಬೆ (ಸೀಳು)ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಸಾಗುವಾಗ ತೇವಾಂಶವು ನಷ್ಟವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮ. ಈಗ ಅಡಿಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಪೈಪುಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಬೆಟ್ಟಗಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹರಿದುಬರುವ ತಂಪಾದ ನೀರನ್ನು ಕುದಿಸದೆ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಹಳ ಮಂದಿ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಬಿಸ್ಲೇರಿ ಬಾಟಲಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರುಚಿಕರವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಆ ನೀರು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹಿರಿಯರಾದ ನಿಡುವಜೆ ತಿರುಮಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿನ ಸುರಂಗದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾಲ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿರುವ ನೀರನ್ನು ಅವರು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಿಗೆ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿಡೀ ಮನೆಯ ಚಾವಣಿಯ ನೀರು ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೂರದ ಸುರಂಗದಿಂದ ಬರುವ ನೀರನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಬಾವಿ ಈಗ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಂಡಿದೆ.

ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಯಾರು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಮಾಣಿಲ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಣಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಂಗಗಳಿವೆ. ಬಾಯಾರಿನಲ್ಲಂತೂ ಸುರಂಗಗಳು ಒಂದು ರಚನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹವ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಕರಾಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಸುರಂಗವಾದರೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ೬, ೮, ೧೨... ಸುರಂಗಗಳಿರುವ ಮನೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಬಾಯಾರು ಮತ್ತು ಮಾಣಿಲ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ

ನೀರಾವರಿಯ ಳಂ ಶೇಕಡಾ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಸುರಂಗಗಳೇ ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮಜಲು ಈ ಎರಡೂ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೂ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳ ಕಾಲ ಆರಂಭವಾಗಿವೆ. ಆದರೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಹಿರಿಯ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಈಗಲೂ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈಗಲೂ ಸುರಂಗ ತೋಡುವ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ರೈತರಿಗೆ ಸುರಂಗವನ್ನು ತೋಡಿಸುವಂತಹ ವ್ಯವಧಾನ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳ ಕಾಲ ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಸುರಂಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತಯಾರಾಗುವ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಮೋಹ ಮತ್ತು ಭ್ರಮೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪೈಪುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಡ್ಡಬೋರುಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಚಾರ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಡ್ಡಬೋರುಗಳು ಸುರಂಗದಷ್ಟು ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ಜಲಮೂಲಗಳಲ್ಲ.

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳ ಹಾವಳಿ ಅತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟ ದಿನೇ ದಿನೇ ತಗ್ಗುತ್ತಿದೆ. ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಮನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಅತಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಪರಿಸರದ ಅಸಮತೋಲನವು ಸುರಂಗದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪೂರಕವಲ್ಲ. ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯನಾಶವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಳೆನೀರು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸುರಂಗವನ್ನು ತೋಡಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶತ-ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಮಾನವನಿಗಾಗಿ ದುಡಿದ ಸುರಂಗಗಳು ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ.

ರವಿಶಂಕರ ದೊಡ್ಡಮಾಣಿ ಕೃಷಿಕರು, ಅಧ್ಯಾಪಕರು. ಹವ್ಯಾಸಿ ಬರಹಗಾರು. ಕೃಷಿ-ಗ್ರಾಮೀಣ ವರದಿಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ.

ಮಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಮದಕಗಳು

ಹರೀಶ್ ಹಳೆಮನೆ

ಮದಕಗಳು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕರೆ, ಕಟ್ಟೆಗಳಂತೆ ಕಂಡರೂ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ರಚನೆಯಿಂದಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳೇ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಇವು ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದವು. ಮದಕಗಳು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕೇರಳದ ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಮದಕ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ವಿಶಿಷ್ಟ.

ಮದಕಗಳು ಕರಾವಳಿಯ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಲಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಮೂರೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು, ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶವಿರುವ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿರುವ ಈ ಮದಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮಾನವ ಶ್ರಮ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಸಾಕು.

ನೀರಿನದೊಂದು ವರ್ತುಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದ ನೀರು ಹರಿದುಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಆವಿಯಾಗಿ ಮೋಡವಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಸುತ್ತದೆ. ನೀರಿನ ಈ ವರ್ತುಲವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ನೀರಿನ ಬವಣೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡರೆ, ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಾವೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸಲಾರವು. ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರುವ ಮುನ್ನ ಮಳೆನೀರಿನ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಇಂಗಿದ ನೀರು ಅಂತರ್ಜಲವೆಂಬ ಆಪದ್ಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಪತ್ತಿಗೊಂದು ತೆಗೆದಿರಿಸಬೇಕಾದ ಈ ನೀರನ್ನೇ ನಾವು ಎಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ!

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಸೆ.ಮೀ. ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮಳೆನೀರಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಕೂಡ ಹರಿದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಜನವರಿಯ ಕೊನೆಗೆಲ್ಲಾ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ಉಳಿದಂತೆ, ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಕೃಷಿಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ, ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಿದ್ಯುತ್ ಮೋಟಾರುಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ, ಕಾಡುಗಳ ನಾಶ ಮುಂತಾದವು ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ.

ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಲು ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ತಂತ್ರವೆಂದರೆ ಮಳೆನೀರಿನ ಕೊಯ್ಲು (ರೈನ್ ವಾಟರ್ ಹಾರ್ವೆಸ್ಟಿಂಗ್). ಮಳೆನೀರಿನ ಕೊಯ್ಲನ್ನು

ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಛಾವಣಿ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಮುಂತಾದವು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದರೆ ಮದಕ, ಕಟ್ಟಗಳಂತಹ ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೀರಿಂಗಿಸುವುದು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಫಲಪ್ರದವಾಗಬಹುದು. ಕಟ್ಟಗಳು ತೋಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುವ ನೀರನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇಂಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಮದಕಗಳು ಮಳೆನೀರನ್ನು ಅದು ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಮೂರೂ ಬದಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತರವಾದ ನೆಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕನೇ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ನಿರ್ಮಿತ ಒಡ್ಡು ಅಥವಾ ತಡೆಗೋಡೆ ಇರುವಂತಹ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರಚನೆಯೇ ಮದಕ. ಇದರ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಎತ್ತರದ ನೆಲದಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಇಂಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮದಕವನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಇಂಗುಕೊಳವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ನೀರಿಂಗುವಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಒರತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಕೆರೆಗಳನ್ನೇ ಮದಕಗಳನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುರಂಗದ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಮದಕಗಳನ್ನುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಕೆರೆಯಾದರೂ, ಮದಕಗಳಾದರೂ ನೀರು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ರಚನೆಗಳೇ ಆದರೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಕೆರೆಯೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವೂ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮದಕ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿದ್ದು, ಎತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಒಡ್ಡು ಅಥವಾ ತಡೆಗಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕೆರೆಗಳಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ; ಮದಕಗಳಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ನೀರೆತ್ತುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮದಕದಲ್ಲಿ ಇಂಗಿದ ನೀರಿನ ಒರತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೃಷಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮದಕಗಳು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಅಂದಿನವರು ಕಣಿಗಳ (ಸಣ್ಣ ಕಾಲುವೆಗಳು) ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ ಹಾಯಿಸಿ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಿದು ಹೋಗುವ ನೀರಾದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಂಪ್‌ನ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಿಂಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಮದಕಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆಯೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಬಹುಶಃ ಅಂದಿನವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗಿರಲಾರದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಅಡಕ, ತೆಂಗು ಮುಂತಾದ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಹಣದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ತೊಡಗಿದುದು ಮದಕಗಳ ಕುರಿತಾದ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮದಕಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಅಡಕ, ತೆಂಗಿನ ತೋಟ, ಅಂಗಡಿಗಳು, ಶಾಪಿಂಗ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ! ಸುಮಾರು ಮೂರ್ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಾಲಿತ ಮೋಟಾರುಗಳು ಬಂದ ನಂತರ ಮದಕಗಳು ನಿರ್ಗತಿಕವಾದವು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಂತೂ ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನ ಹಾಕುವ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದಾಗಿ

ಹಾಗೂ ಸಬ್‌ಮರ್ಸಿಬಲ್ ಪಂಪ್‌ಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಂತಹ ಪಾರಂಪರಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೃಷಿಕ ಜನಾಂಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಂತಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುರ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ (ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆ - ಲ್ಯಾಟರೈಟ್) ಮದಕಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮಳೆನೀರನ್ನು ಭೂಮಿಯೊಳಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಇಂಗಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲವಾದರೂ, ತಡೆಗಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟರೆ, ಆ ನೀರನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭೂಮಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಇಂಗಿಸಬಲ್ಲದು. ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲು (ಅಂಟು ಬರಿಸಿದ ಮಣ್ಣು) ಹಾಕಿ ಅಥವಾ ಸಿಮೆಂಟಿನಿಂದ ತಡೆಗಟ್ಟು ಅಥವಾ ಒಡ್ಡನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ನೀರು ತುಂಬಿದಾಗ, ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರು ಹರಿದುಹೋಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಮೊದಲ ಒಂದೆರಡು ಮಳೆಯ ನೀರು ಮದಕವನ್ನು ಸೇರದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ಮಳೆನೀರು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ನೆಲದ ಮಣ್ಣನ್ನೂ ಕೊರೆದು ತರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮದಕದಲ್ಲಿ ಹೂಳು ತುಂಬುವ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೂಳು ತುಂಬಿದ ಮದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ, ನೀರಿಂಗುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಇವುಗಳ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ಲಭಿಸಲಾರದು. ಮದಕಗಳಿಂದ ಹೂಳೆತ್ತುವುದು (ಡಿ-ಸಿಲ್ವಿಂಗ್) ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಹೀಗೆ ತೆಗೆಯಲಾದ ಹೂಳು ಮಣ್ಣು ಉತ್ತಮವಾದ ಗೊಬ್ಬರವಾಗಿದೆ. ಹೂಳು ತೆಗೆದಾದ ಮೇಲೆ ಮದಕಕ್ಕೆ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಲಭಿಸುವುದರಿಂದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಮಳೆಗಾಲದ ನಂತರ ನೀರಿನ ಒರತೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕಾಸರಗೋಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮುರಕಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣು ಮದಕಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಣ್ಣಾಗಿದೆ. ಈ ಮಣ್ಣಿನ ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತಹ ಮಳೆನೀರು ಮಣ್ಣಿನ ಬಿರುಕುಗಳಿಂದಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭೂಮಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಇಂಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನವರು ಮಳೆನೀರಿನ ಇಂಗುವಿಕೆಯ ಪರೋಕ್ಷ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಮಣ್ಣಿನ ಈ ವಿಶೇಷತೆಯಿಂದಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಮಯ ಕೃಷಿಕರು ನೀರಿನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದಂತೂ ನಿಜ. ಮದಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳು ತುಂಬಿದಾಗ ಮುರಕಲ್ಲಿನ ಈ ಬಿರುಕುಗಳು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮದಕಗಳು

ಉಪಯೋಗಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಮದಕಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮದಕಗಳ ಈ ರಚನೆ ಇಷ್ಟೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ರಾಜಸ್ಥಾನದಂತಹ ದೂರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಜೊಹಾಡ್ ಗಳೆಂಬ ಮದಕಗಳ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿರುವ ರಚನೆಗಳಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ಜನತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವು ಅಕ್ಷರಶಃ ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪೇಂಫಾರಾಗಳೆಂಬ ರಚನೆಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಮ್ಮಿ ಮದಕಗಳನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತವೆ.

ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮದಕಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೆಂದು ನೋಡೋಣ:

- (ಅ). ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತರಲು ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಲದ ಮರುಪೂರಣಕ್ಕೆ ಮದಕಗಳು ಅಗತ್ಯ.
- (ಬ). ಈಗಾಗಲೇ ತೋಡಲಾದ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಹಾಗೂ ಬೋರ್‌ವೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮದಕಗಳು ಅಗತ್ಯ.
- (ಕ). ಮದಕಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಪಂಪಿನ ಮೂಲಕ ನೀರು ಹಾಯಿಸುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಬೋರ್‌ವೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಮದಕದಲ್ಲಿ ಹೂಳು ನಿಲ್ಲದಂತಾಗಲು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಾಡು ಬೆಳೆಸಲೇಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆಸಿದ ಕಾಡು ಮದಕದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಕಾಡು ಬೆಳೆಸಿದಾಗ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಂದು ನೆಲೆಸುತ್ತವೆ. ಮದಕದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಜಲಚರಗಳು ನೆಲೆಸಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮದಕ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬಹುದು. ಸುತ್ತ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಬದಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮದಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯ. ಮೂರು ಬದಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದರಂತೂ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ. ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವ ಪಾತ್ರದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಖರ್ಚು, ಮಾನವ ಶ್ರಮ ಬೇಕಾಗಬಹುದು, ಅಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ನೆನಪಿಡಿ, ಬೇಸಿಗೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ಸಮೀಪದ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಗುವಾಗ ಆ ಖರ್ಚು ನಿಮಗೇ ನಗಣ್ಯವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮದಕಗಳ ರಚನೆ ತುಸು ಕಷ್ಟವೇ ಆಗಬಹುದಾದರೂ, ಮಲೆನಾಡು ಹಾಗೂ ಕರಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು. ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಲಾದ ಈ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಒರತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದುದು ಈಗಾಗಲೇ ರುಜುವಾತಾದುದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ.

ಮದಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರು ಇವನ್ನು ಈಗಲೂ ಊರ್ಜಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಲನಿಧಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗಾಗಿ ಜಲಮೂಲಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಕಡೆ ಅವರಿರುವ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯ ಮದಕಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿದವರೂ, ಹೊಸದಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದವರೂ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಒಂದೆರಡು ಯಶೋಗಾಥೆಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

೧. ಕಾನಾವು ಮದಕ

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕಿನ ಪೆರುವಾಜೆ ಬಳಿಯ ಕಾನಾವು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ ಹಾಗೂ ಅವರ ತಮ್ಮ ತಿರುಮಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರದು ತೋಟಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದರೂ ನೀರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲ ಒಂದೇ- ಮದಕ. ಈ ಮದಕವು ಒಟ್ಟು ೫೦ ಎಕರೆ ಅಡಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರುಣಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಭಟ್ ಸಹೋದರರ ತಂದೆ ನರಸಿಂಹ ಭಟ್ಟರು

ಕಾಸರಗೋಡಿನಿಂದ ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾನಾವಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಸುಮಾರು ೧೯೪೫ರ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ಕಳೆದು ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೋಟದ ಅವಸ್ಥೆ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು. ನಂತರ ಸುಮಾರು ೧೯೫೦ನೇ ಇಸವಿಗಾಗುವಾಗ ತೋಟದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒರತೆ ಕಾಣಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯ ಬದಲು ಮದಕವನ್ನೇ ಮಾಡಿವೆವು , ಭಟ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮದಕ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ ಬಹಳ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶ, ಅಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಮರಗಿಡಗಳು - ಸಣ್ಣ ಮಟ್ಟಿನ ಕಾಡೇ ಅಲ್ಲಿದೆ! ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಈ ಕಾಡಿನೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಈ ಬಜಕ್ರೆ(ತರಗಲೆ)ಯನ್ನೂ ಕೂಡ ನಾವು ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳದೇ ಒಂದು ಪದರವುಂಟಾಗಿದೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಕೊರೆತವುಂಟಾಗದಿರಲು ಇದು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಬಿದ್ದ ಮಳೆನೀರು ಕೂಡ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಓಡಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನೊಳಕ್ಕೆ ಇಂಗುತ್ತದೆ , ಭಟ್ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಮರವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮರಗಳು. ಮೂರೂವರೆ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವ ಮದಕ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮದಕಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ತಡೆಗಟ್ಟು ಒಡೆದುಹೋದದ್ದನ್ನು ಭಟ್ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೧೯೭೨ರ ಸಮಯ. ಹೇಗೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಬಂಡ್ (ತಡೆಗಟ್ಟು, ಒಡ್ಡು) ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ಕೆಳಭಾಗದ ತೋಟಗಳೂ ನೀರಿಗೆ ಕೊಚ್ಚಿಹೋದವು. ನಮ್ಮದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕೆಳಭಾಗದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರ ತೋಟಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹರಿದುಹೋದ ನೀರು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ಒಂದು ಮಾತು ಕೂಡ ತಕರಾರು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕೆಳಭಾಗದ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಮದಕದ ಅಸಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಬಂಡು ಒಡೆದು ಹೋಗಿ ನೀರು ನಿಲ್ಲದಾದರೆ ಅವರಿಗೂ ನಷ್ಟವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ, ಒಡ್ಡು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆಯೇ, ವರ್ಷ ವರ್ಷದ ರಿಪೇರಿ ಸರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂದು ಊರವರು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ , ಯಾಕೆಂದರೆ ಕಾನಾವು ಮದಕದ ತಡೆಗಟ್ಟನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಸಮೀಪದ ಇತರ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಒರತೆ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ಅಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮದಕದ ತಡೆಗಟ್ಟನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಭಟ್ಟರಿಗಿದೆ.

ಕಾನಾವು ಮದಕದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಡಿಕೆ ತೋಟವಿದೆ. ತೋಟದ ನಡುವೆ ಏಳು ಕೆರೆಗಳಿವೆ. ಮದಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ನೀರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಇಂಗಿ ಊಜುನೀರಾಗಿ (ಒರತೆ) ಈ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ

ಲಭಿಸುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಅಸಲು ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ, ತೋಟದ ನೀರಾವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಬಡ್ಡಿಯೇ ಸಾಕು. ಈ ಕೆರೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಿಂಕ್ಲರ್ ಬಳಸಿ ನೀರಾವರಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಜೋಕೈಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಅರಿಂಗುಳ ಮದಕಗಳು

ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಮೀಯಪದವಿನ ಸಮೀಪವಿರುವ ಈ ಎರಡು ಮದಕಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಮೀಯಪದವಿನ ಹಿರಿಯ ಕೃಷಿಕರಾದ ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಚೌಟರ ಪ್ರಕಾರ ಜೋಕೈಕಟ್ಟೆ ಮದಕಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಜೋಕೈಕಟ್ಟೆ ಮದಕದ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ದೊಡ್ಡದು. ಮೂರು ಬದಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಾದ ಮುರಕಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶ, ನಡುವೆ ತಗ್ಗಿನ ಜಾಗ. ತಗ್ಗಿನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮುರಕಲ್ಲಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಮೆಲ್ಲು ಹಾಕಿ ತಡೆಗಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ನೋಡಿ, ಈ ಮದಕದ ಸುತ್ತಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಆಟ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳು ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಜೋಕೈಕಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಇಲ್ಲಿನ ಈ ಮದಕದ ಒರತೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಬೆಚ್ಚು, ತಲೇಕಳ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಗೆ ವರದಾನವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾನ್ಸೂನ್ ಮಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮದಕದ ಒರತೆ ನೀರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ , ಚೌಟರು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಸಮೀಪದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಕಟ್ಟೆ ಪಳೆ, ಗೇರುಕಟ್ಟೆ ಮದಕ, ಕೊಮ್ಮಂಗಳದ ಪಳೆ, ಮುಂತಾದ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು ಇವೆ. ಕೊಮ್ಮಂಗಳದ ಪಳೆ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಪಳೆ. ಆದರೂ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇದರ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಕೊಮ್ಮಂಗಳದ ಪಳೆದಿಂದ ಹೂಳು ತೆಗೆಯಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಂದ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ , ಚೌಟರನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬಾಯಿಕಟ್ಟೆಯ ಪಳೆ ಇಂತಹದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಪಳೆ. ಮೊದಲ ಮಳೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಬಾಯಿಕಟ್ಟೆ ಮದಕದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರದ್ದೂ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ದೊಡ್ಡದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೇವಲ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಕಟ್ಟೆ, ಅಟ್ಟೆಗೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಿತ್ತು , ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಚೌಟರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪಳೆಗಳೆಂದರೆ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ನೀರಿನ ಹೊಂಡಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಇಂಗುಮಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹುಶಃ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನರಿಗೆ ಅರಿವು ಇದ್ದಿರಲಾರದು, ಎನ್ನುವ ಅವರು, ಹಿಂದೆ ಪಳೆಗಳಿಂದ ನೀರು ತುಂಬುವ ಕ್ರಮ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅದೂ ಶುರುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒರತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಈ ಪಳೆಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಮಂಜೇಶ್ವರದ ವರ್ಕಾಡಿ ಪಂಚಾಯತಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರಿಂಗುಳ ಮದಕವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಅರಿಂಗುಳ ಅಂದರೆ ಅಕ್ಕಿಯ ಕೊಳ ಎಂದರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ನಡುವಿನ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲದ ನೀರು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ತಡೆಗಟ್ಟಿದ ಆಚೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು ನಳನಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಈ ಮದಕದ ಒರತೆ ನೀರೇ ಆಧಾರ. ಮದಕ ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಗೆ ನೀರು ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

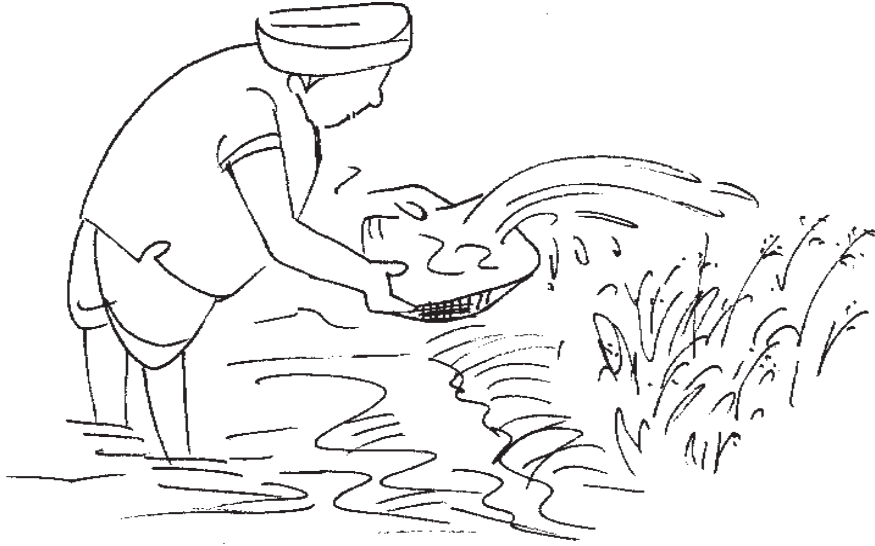
೩. ಮುಂಡೂರು ಮದಕ

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಪುತ್ತೂರಿನ ಸಮೀಪದ ಮುಂಡೂರಿನ ಮೋನಪ್ಪ ಕರ್ಕೇರ ಅನುಭವಿ ಕೃಷಿಕ. ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತೆಂಗಿನ ತೋಟವೆಬ್ಬಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ದೂರಸರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಕರೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಮದಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ನೋಡಬೇಕಿತ್ತು, ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಗಾಗುವಾಗಲೇ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಒತ್ತಾಯ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನನಗೆ ಮದಕ ಮಾಡಿದ

ಫಲ ಸಿಕ್ಕಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮದಕದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬೋರ್‌ವೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಓವರ್‌ಫ್ಲೋ' ನೀರು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೇ ಅಂದುಕೊಂಡೆ- ಇದು ಮದಕದ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು. ಆ ನೀರು ಬೇಸಿಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಲಭಿಸುತ್ತಿದೆ , ಮೋನಪ್ಪ ಕರ್ಕೇರ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮದಕ ಸುಮಾರು ೧೦ ಅಡಿ ಆಳವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ತಡೆಗಟ್ಟುವನ್ನು ಎತ್ತರ ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚು ನೀರು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ಮೋನಪ್ಪ ಕರ್ಕೇರರಿಗಿದೆ. ಈಗ ಅವರ ತೋಟದ ತುಂಬ ಅಡಕೆ, ತೆಂಗು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತರಕಾರಿ, ಮಾವು, ಸಪೋಟ ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳೂ ನಳನಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈಗ ಅವರ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರ ನಮ್ಮದಿಯಿದೆ, ಅವರಿಗೂ.

ದಿನೇ ದಿನೇ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಉಲ್ಬಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಜಲಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಮದಕಗಳಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಸರಗೋಡು, ದಕ್ಕಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಮದಕಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲೆಗಳಿಗೂ ಟ್ಯಾಂಕರ್‌ನಿಂದ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಜನರು ಯಾಕೆ ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಕೆಲವೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರು ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ನೀರಿನ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ? ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲೂ ಹಲವಾರು ಯಶೋಗಾಥೆಗಳಿವೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಪಾರಂಪರಿಕ ನೀರಿನ ಸ್ತೋತಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತುಗಳ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಹಳ್ಳಿಯ ಮದಕಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಮದಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಎರಡು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು. ಮದಕಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟ ಸೇರಬೇಕಾದಂತಹ ಗತವೈಭವದ ನೆನಪಿನ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಹರೀಶ್ ಹಳೆಮನೆ ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಕುಂಬಳೆಯವರು. ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಫೊಟೋಗ್ರಫಿ ಹಾಗೂ ವಿಡಿಯೋಗ್ರಫಿ ವೃತ್ತಿ. ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ರ-ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಹವ್ಯಾಸ. ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ.

